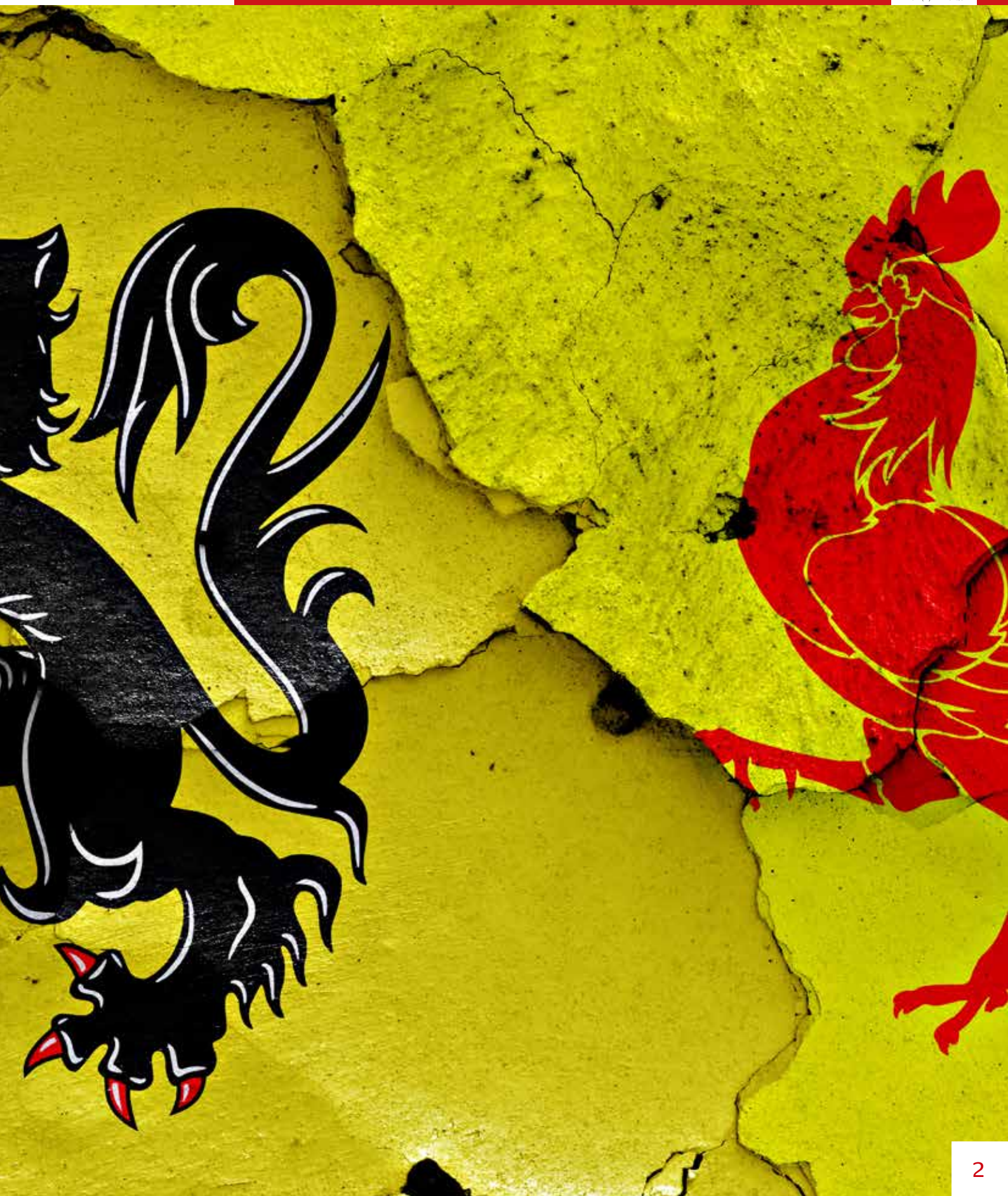
VLAAMS ARTSEN VERBOND

PERIODIEK

Halfjaarlijks tijdschrift van het Vlaams Artsenverbond
juli - december 2022 - (77ste jaargang) P006193

bpost
PB-PP | BC9497
BELGIE(N) - BELGIQUE

NOTEER NU REEDS IN UW AGENDA!

SAV STATUTAIRE ALGEMENE VERGADERING VAN HET VAV
Gent zaterdag 25 februari

VAV BEZOEKT OP 27 MEI HET KMSKA.
Noteer deze datum!

KBC IBAN nr.: BE22 4073 0622 5147
Secretariaat VAV: Dascottelei 78 2100 Deurne
Tel. 0468-309334 (NIEUW NUMMER)
e-post: info@vlaamsartsenverbond.org
webstek: www.vlaamsartsenverbond.org
Het secretariaat is open op
dinsdag en donderdag (9 u-17.30 u).

RAAD VAN BESTUUR
Voorzitter: Lieve Van Ermen
Ondervoorzitter: Jan Dockx (cultuur)
Secretaris: Bart Garmyn
Penningmeester: Geert Debruyne
Leden: Chris Geens, Frank Goes (hoofdredacteur *Periodiek*), Eric Ponette*,
Jan Van Meirhaeghe*

RAAD VOOR ADVIES
prof. dr. D. De Looze, UGent
prof. em. O. Steeno
prof. em. A. Baert
prof. dr. Ph. Vandekerckhove, Rode Kruis Vlaanderen
prof. dr. D. Brutsaert, UAntwerpen

PERIODIEK
Redactieraad: prof. dr. A. Baert, dr. J. Dockx, dr.L.Van Ermen, prof. dr. C. Geens, prof. dr. E. Ponette, dr. J. Van Meirhaeghe, dr. B. Garmyn
Verantwoordelijke uitgever: dr. F. Goes, Sionkloosterlaan 7, 2930 Brasschaat
Hoofdredacteur: dr. F. Goes

De gepubliceerde bijdragen verschijnen onder de verantwoordelijkheid van de auteurs.

Layout: www.xpair.be
Drukkerij: www.vanderpoorten.be

INHOUD

VOORWOORD 3
CITATEN 4
VERSLAG VAN DE ACADEMISCHE ZITTING 5
VIERING 100 JAAR VAV 7
POLITIEKE ACTUALITEIT 22
VAN UW HOOFDREDACTEUR 24
VIRUS STEEKT DE TAALGRENS OVER! OF TOCH? 25
(F)ACTUEEL 26
DE CANON VAN VLAANDEREN 27
VAV BEZOEKT 30
CULTUUR
TENTOONSTELLINGEN 32
BOEKEN 34

LIDGELD VANAF 2023

Gedrukte Periodiek

Elektronische versie

Gewoon lid
110 90

Arts in opleiding of zonder praktijk
70 50

Artsenkoppel
150 130

Artsenkoppel in opleiding of zonder praktijk
90 70

Steunend lid
200

Voorwoord

Beste collega's,
Beste vrienden en vriendinnen,
Beste Periodiek lezers

Wat een lustrumfeest op 22/10/2022 !
Echt om van na te genieten : zoals het concept opera (Mvg Latijn opus):
de lezingen : échte woordkunstenaars ,
de muziek was topklasse,
het kader : de locatie met kleurrijke fresco's en beelden : een waar plezier voor oog en oor .
In dit Periodieknummer laten we u dan ook uitgebreid nagenieten !
Het jubileumboek is een uniek historisch naslagwerk geworden dat 100 jaar strijd en streven van Vlaamse artsen overspant.

Maar zoals ik al zei in mijn welkomstwoord: er ligt weer werk op de plank :
Het wetsvoorstel van 19/09/22 van Minister Frank Vandenbroucke is een kaakslag voor de Vlaamse artsen :
De door het Rekenhof gerechtvaardigde ratio 60/40 NL/ Fr wordt losgelaten .
Het overtal Fr artsen met RIZIV nummer wordt "kwijtgescholden "
De Vlaamse arts wordt gebetonneerd om harder te werken/ per densiteit inwoners/ aantal patiënten..

De 60% Vlaamse inwoners van dit land kunnen toch rekenen op een evenredig procent van de artsenquota, idem voor onze Franstalige landgenoten? Elke Belg heeft toch hetzelfde recht op zorg?
Binnenkort wordt wettelijk verankerd dat Vlaamse artsen harder moeten werken dan onze Franstalige collega's.

Elke gemeenschap mag voor zich uitmaken hoeveel artsen nodig zijn: Maw onder de taal-zorg-grens zijn er volgens Wallonië véél artsen nodig en zo krijg je nog meer verfransing van het zorgaanbod van de Vlaamse Rand...

Quousque tandem abutere, Catalina ,patientia nostra ?
(CICERO, Orationes in Catilinam 1, 1)

Zoals onze vorst Leopold III ooit zei : Na zijn troonafstand in 1951 schrijft hij een 'politiek testament', waarin hij onder meer stelt dat België gebouwd is op het geduld van de Vlamingen.
(Luc Pauwels , Doorbraak,3/11/22)

Niettemin wens ik u allen fijne eindejaarsfeesten toe en laat elk kaarsje een teken zijn van .. hoop !
.. als de kaars uit is : misschien ook het geduld van de Vlaming ?

Laat 2023 in aanloop van .. 2024 een duidend scharniermoment zijn !

Lieve Van Ermen

CITATEN

verzameld
door
frank goes

De ergste vorm van ongelijkheid is proberen ongelijke dingen gelijk te maken.
Aristoteles, 384-322 v.Chr.

Als je doet wat je leuk vindt, hoef je nooit te werken.
Mahatma Gandhi, 1869-1948

Ons eigen geluk hangt af van de glimlach van de anderen.
Albert Einstein, 1879-1951

Een acteur is iemand die niet luistert als je het niet over hem hebt.
Marlon Brando, 1924-2004
film en theateracteur

Ik heb nooit een dier ontmoet dat ik niet sympathiek vond-maar dat kan ik van mensen niet zeggen.
Doris Day, actrice-zangeres 1924-2019

Succes is een reis, geen bestemming. Het doen is vaak belangrijker dan het resultaat.
Arthur Ashe, Amerikaanse tennisser 1943-1993

VERSLAG VAN DE ACADEMISCHE ZITTING

OP 22 OKTOBER 2022 IN HET STADHUIS VAN ANTWERPEN

Als De 100ste verjaardag van VAV zou gevierd worden in Antwerpen. Die keuze van het bestuur was natuurlijk gebaseerd op het feit dat het VAV ook in deze stad werd opgericht. De keuze voor het stadhuis was niet meteen zo duidelijk. Het gebouw werd immers gerestaureerd op het moment dat de academische zitting werd gepland , en restauraties kunnen in Antwerpen wel eens langer duren dan verwacht…

Het stadbestuur was echter bereid om als gastheer op te treden en de medewerkers van de burgemeester konden ons garanderen dat het gebouw in oktober 2022 opnieuw open zou zijn voor het publiek.

De locatie bleek een schot in de roos, het “schoon verdiep” is een prachtig historisch kader dat past bij een prestigieus verjaardagsfeest. De huwelijkszaal is prachtig gerestaureerd en uitstekend geschikt voor een academische zitting met 100 aanwezigen.

Inschrijving was verplicht, en enkele weken voor het feest waren alle beschikbare plaatsen reeds ingenomen. De leden van de vereniging hadden voorrang gekregen , andere aanwezigen waren prominente leden van andere Vlaamse verenigingen en artsenverenigingen. Ook enkele prominente vertegenwoordigers van de zogenaamde “V” partijen waren op de afspraak.

Het centrum van Antwerpen is niet altijd vlot bereikbaar voor wie met de eigen wagen wil komen. De meeste aanwezigen hadden echter hun voorzorg genomen en waren ruim op tijd aanwezig. Zo ook de sprekers. Er was nog even paniek toen onze gastvrouw Schepen Els Van Doesburg vroeg : “komt Jan Jambon ? Ik dacht dat hij nog in Catalonië was …” De minister president hield echter woord en was zelf op de afspraak. Onze voorzitter Lieve, die persoonlijk nog gezorgd had voor de bloemen om de zaal te versieren, had de eer de zitting te openen.

Zij gaf vervolgens het woord aan schepen Els Van Doesburg. Zij verontschuldigde de burgemeester die zelf verhinderd was om aanwezig te zijn. Ik denk dat alle aanwezigen even verheugd waren om de “coming lady” van de partij persoonlijk te leren kennen. Zij is niet enkel een mooie verschijning met een sterke intellectuele basis, maar zij heeft ook de gave van het woord.

Van Doesburg groeide op in Schilde en ging naar het Sint-Jan Berchmanscollege in Westmalle. Ze is sinds 2019 gemeenteraadslid van Antwerpen en voorzitster van de raadscommissie gelijke kansen, integratie en inburgering. Ze is ook columniste bij Doorbraak.be en schrijft artikels vanuit een conservatief perspectief. Daarnaast was ze federaal medewerkster voor haar partij. Op maandagavond 31 mei 2021 volgde ze Fons Duchateau op als schepen in Antwerpen. Als schepen is ze verantwoordelijk voor het kabinet wonen, patrimonium, groen, dierenwelzijn, stads- en buurtonderhoud, en gezondheids- en seniorenzorg . Na het welkomstwoord van de schepen was het tijd voor een muzikaal intermezzo. Lieve Van Ermen had een jeugdvriendin gevraagd om op te treden. Het betreft de dwarsfluitiste Gaby Van Riet. Zij had de harpiste Sophie Hallynck gevraagd om haar te begeleiden. Beide muzikanten zijn speciaal uit Duitsland naar Antwerpen afgereisd voor dit optreden.

Geboren in Essen, heeft Gaby Van Riet een carrière uitgebouwd als profes¬sioneel muzikant over gans Europa, USA, Japan en het midden oosten. Zij studeerde bij Prof Schwegler in Köln en Prof Peter Lucas Graf in Basel. Gaby Van Riet is soliste bij het Radio-Symfonieorkest van de SWR in Stuttgart, lid van het Festspiel-orkest in Bayreuth en professor aan de Hoch-Schule für Musik und Theater van Saarland. Ze is vaak gastprofessor aan het Koninklijk Conservatorium Antwerpen waar ze masterclasses verzorgt. Sedert 2000 is Gaby Van Riet vaste gaste als soliste bij de Berliner Philharmoniker, waar ze werkte met Claudio Abbado, Esa-pekka Salonen, Nikolaus Harnoncourt, Lorin Maazel en Daniel Barenboim.

Sophie Hallynck studeerde harp en kamermuziek aan de Conservatoire de musique te Brussel. Sophie perfec-

tioneert zich in het Conservatoire National Supérieur de Musique te Parijs in de klas van Marie-Claire Jamet en zij geniet ook van de raadgeving van Francis Pierre, harpist van het Domaine Musical van Pierre Boulez. Tijdens deze periode geniet Sophie ook van de onschatbare hulp van de grote Franse harpmeester Pierre Jamet (1893 – 1991).

Zij wordt professor op het Koninklijk Vlaams Conservatorium in Antwerpen en opent een harp klas aan het Institut Supérieur de musique et de pédagogie) in Namen. Veelvuldig gevraagd, treedt Sophie op als soliste met talrijke orkesten: Collegium Brugense, Prima la Musica, Orchestre de Chambre de Wallonië, Kamerorkest van St. Petersburg, het Vlaams Symfonisch Orkest, Jonge Filharmonie, Opéra Royal de Wallonië, I Fiamminghi, De Filharmonie ...
Beide muzikanten brachten 3 prachtige muzikale intermezzo's

- Sonate in C Dur, Andante, Presto, Allegro, Adagio Menuet 1 en 2 / J.S. Bach
- Sicilienne, Fantaisie, Andantino Allegro / Gabriel Fauré
- Pièce en forme de Habanera / Maurice Ravel & Entr'acte / Jacques Ibert

Het bestuur van VAV had 3 uitmuntende sprekers uitgenodigd om een redevoering te geven naar aanleiding van deze academische zitting. U kan de uitgeschreven teksten terugvinden in deze periodiek.

Als eerste spreker werd de belangrijkste uitvoerend politicus van Vlaanderen gevraagd naar zijn toekomstvisie voor de Vlaamse gezondheidszorg. Jan Jambon is natuurlijk niet alleen minister president maar vanuit zijn rol in de Vlaamse Volksbeweging een oude bekende van de traditionele Vlaamse beweging

Als tweede spreker werd een ware éminence grise uitgenodigd om de rol te schetsen van het VAV in de bredere Vlaamse beweging. Prof Dr Boudewijn Bouckaert is een Vlaamsgezinde, hoogleraar en gewezen politicus. In 1971 werd hij doctor in de rechten en kandidaat in de wijsbegeerte aan de Rijksuniversiteit Gent. Hij promoveerde tot geaggregeerde voor het Hoger Onderwijs in 1981 met een proefschrift over de Exegetische School. In 1982 werd hij docent aan de Universiteit Gent en in 1991 gewoon hoogleraar. Tussen 1998 en 2000 was hij decaan van de faculteit Rechten. Op 9 november 2012 ging hij op emeritaat. Van 2003 tot 2006 was Bouckaert voorzitter van het Overlegcentrum van Vlaamse Verenigingen (OVV). Hij is kernlid van Res Publica, een denkgroep die ijvert voor de Vlaamse onafhankelijkheid.

Als derde spreker werd een arts en prominent lid van VAV gevraagd om het woord te voeren over de evoluerende rol van artsen in Vlaanderen. Prof Dr Philippe Vandekerckhove behaalde zijn MD/PhD als klinisch bioloog aan de KU-Leuven. Hij volgde een opleiding management te INSEAD en aan Harvard Business school. Hij is sinds 2013 gedelegeerd bestuurder van Rode Kruis Vlaanderen. Daarvoor was hij bijna 20 jaar CEO van deze organisatie. Hij is docent aan de KU-Leuven en verbonden aan het Leuvens instituut voor gezondheidszorgbeleid. Hij is al vele jaren lid van VAV en lid van onze Raad van Advies.

Na de slottoespraak van de voorzitter volgde een samenzang met "Lied van mijn land" en "De Vlaamse Leeuw"
Het stadsbestuur van Antwerpen had niet alleen het stadhuis aangeboden, maar trakteerde de aanwezigen ook op een receptie op het "schoon verdiep". Een ideaal moment voor de aanwezigen om elkaar beter te leren kennen. Ook alle sprekers inclusief mevrouw de schepen en de Minister president hadden nog de tijd gevonden in hun drukke agenda om de receptie bij te wonen. Een gebaar dat door de andere aanwezigen zeker werd geapprecieerd.

Er was nog een 45 minuten tijd tussen het einde van de receptie en het begin van het feestbanket. Een korte periode die door de meeste aanwezigen gevuld werd met een kleine stadswandeling door het historische Antwerpen al dan niet in gezelschap van een geïmproviseerde stadsgids.

De kleine helft van de aanwezigen waren inderdaad ingeschreven voor het feestbanket in de Sir Anthony Van Dyck. De Vlaeykensgang ligt immers vlak bij het stadhuis. Het aantal aanwezigen was beperkt tot max 40 en de inschrijvingen waren al enkele weken van tevoren volzet. Eén van de ingeschrevenen moest echter op het laatste moment afhaken waardoor we onze medewerkster Marina en haar echtgenote alsnog konden uitnodigen aanwezig te zijn op het banket.

We werden warm onthaald door het team van Jöran De Backer rond 18.30 h . Op het feestmenu : Terrine van everzwijn met confijt van ui, Zalm "mi-cuit", jonge prei en jenever St Pol, Gebraden wilde eenden filet, saus van rode Port en knolselder, Sablé van walnoot met mousse van Grevenbroucker en peer. Het geheel overgoten met de nodige aangepaste wijnen.

Blij en voldaan konden de leden van VAV terug huiswaarts keren na dit mooie verjaardagsfeest.

Om het in de stijl van de burgemeester van Antwerpen af te sluiten.

Ut vivat, crescat floriatque VAV

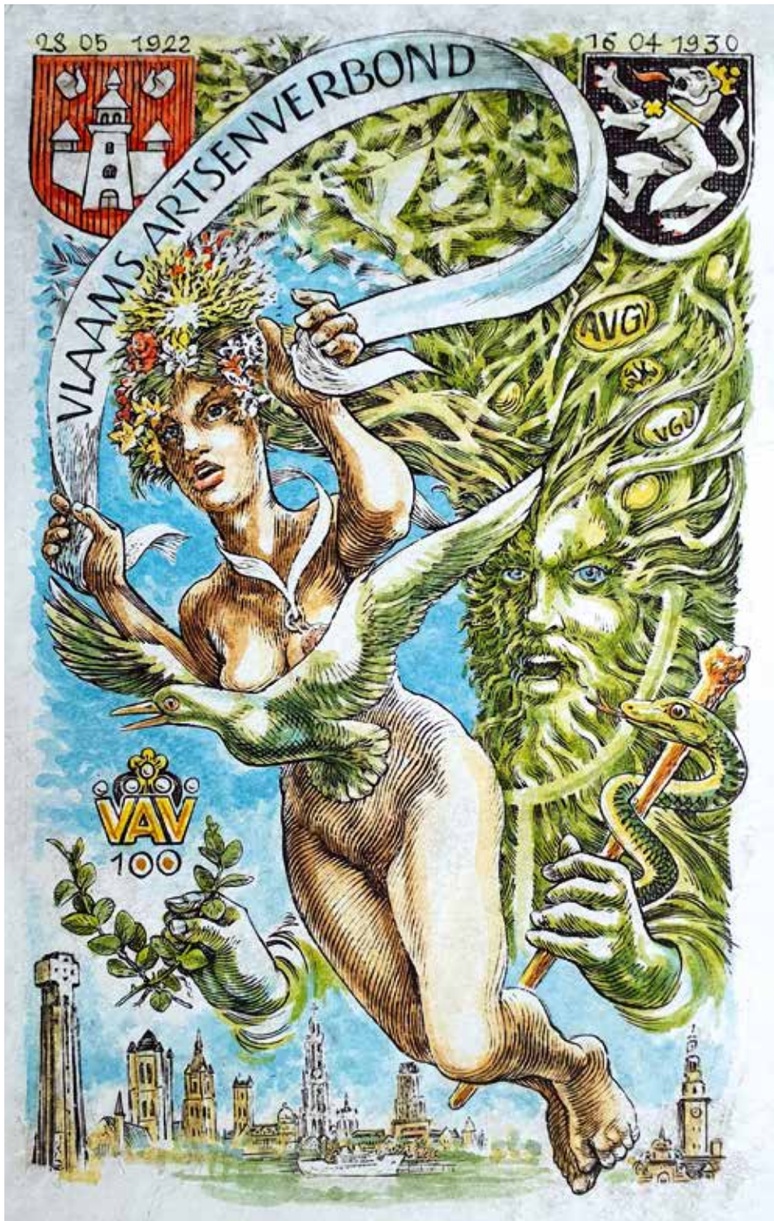
Leve, Groeie Bloeie Vlaams Artsenverbond
Bart Garmyn secretaris VAV

VIERING 100 JAAR VLAAMS ARTSENVERBOND

Zaterdag 22.10.2022 14:15u – 16:15u
Locatie: Stadhuis Antwerpen, Grote Markt 1, 2000 Antwerpen

Inhoud

- **De kunstenaar / 7**
- **De kopergravure / 8**
- **Inleiding / 8**
- **Voorwoord / 9**
- **Vlaams Minister President Jan Jambon / 10**
- **Professor Em. Boudewijn Bouckaert / 13**
- **Philippe Vandekerckhove / 17**
- **Nawoord / 21**

DE KUNSTENAAR.

Frank-Ivo van Damme (°Merksem, 2.09.1932) is een Vlaamse graficus. Hij studeert aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten te Antwerpen (KASKA) en zijn leermeesters zijn Gustaaf de Bruyne, Ernest Albert, Vic Dolphyn en René De Coninck.. Zijn grafisch talent vervolmaakt hij aan het Nationaal Hoger Instituut voor Schone Kunsten van Antwerpen (NHISKA) onder leiding van Jos Hendrickx en Mark Severin en wordt in 1962 master.

In 1965 verwerft hij na vijf jaar opleiding aan het Hoger Instituut voor Drukkunst van het Plantijn Genootschap het diploma van geaggregeerde in de typografie en in 1971 is hij laureaat met als promotoren Mark Severin en Leo Malfurt.

Hij is stichter en uitgever van het jongerentijdschrift "Pijpkruid" (1949-1959) waarin schrijvers en beeldende kunstenaars hun jeugdwerk publice-

ren. Samen met Antoon Vermeylen sticht hij de Gemeentelijke Academie voor Plastische Kunsten te Merksem (Antwerpen) waarvan hij directeur is van 1973 tot 1992.

Wereldwijd is van Damme beroemd voor zijn grafisch oeuvre meer bijzonder voor zijn ruim 900 ex librissen in houtsnede en kopergravure. Zijn interesse gaat vooral uit naar de Romeinse en Griekse mythologie. Hij is dan ook onderscheiden met talrijke prijzen.

Hij is gehuwd met Joke van den Brandt (°Turnhout, 28.09.1937), eveneens internationaal beroemd als kalligrafe die in 1999 laureate is van de ANV-Visser-Neerlandiaprijs.

DE KOPERGRAVURE

Aesculapius wordt vanaf de 5de eeuw (BC) vereerd als de god van de geneeskunst. Hij is de zoon van de zonnegod Apollo en de koningsdochter Coronis. In zijn golvende haren zijn de opeenvolgende namen opgenomen van onze vereniging.

Hij heeft drie dochters: Achelois (godin van de maan en de pijnstilling), Panacea (godin van de geneesmiddelen) en Hygieia (godin van de gezondheid).

De handen van Aesculapius sturen en beschermen Hygieia en in haar sluier is de tekstbanderol van het VAV opgenomen. Zijn linkerhand houdt de esculaap vast, een staf waar een slang omheen kronkelt . De slang staat symbool voor genezing omdat het dier zijn huid kan afwerpen om herboren te worden maar is ook ambivalent omdat zijn beet dodelijk kan zijn.

De rechterhand toont de lauwerkrans met “VAV100 jaar”.

In de linkerbovenhoek het wapenschild van Antwerpen met de stichtingsdatum van het AVGV en in de rechterbovenhoek het wapenschild van Gent met de datum van de vernederlandsing van de universiteit. De blauwvoet vliegt een hoopvolle toekomst tegemoet.

Onderaan een panoramisch zicht met de IJzertoren, de drie torens van Gent, de kathedraal en de Boerentoren van Antwerpen en het stadhuis van Leuven.

Jan Dockx

INLEIDING
Voorwoord VAV JUBILEUM 22 OKTOBER 2022

Beste collega’s, beste vrienden en vriendinnen, Mag ik u , in naam van de voltallige RvB van het VAV , hier aanwezig en Prof Eric Ponette , om medische reden niet, maar in gedachten bij ons , van harte welkom heten op deze academische zitting , we danken u ook zo talrijk aan deze viering deel te nemen !

We vieren vandaag NIET 100 jaar eenzaamheid (allusie op boek van Gabriel Marqués) maar We vieren 100 jaar samenhorigheid, 100 jaar verbondenheid in een verbond van artsen uit Vlaanderen, die allen de neus in dezelfde richting hebben: het Vlaams Artsenverbond.

Deels in samenwerking met andere Vlaamse verenigingen zorgden onze voortrekkers voor meerdere Vlaamse verwezenlijkingen door de jaren heen:

- de vernederlandsing van de Gentse universiteit in 1930;
- de splitsing van de unitaire erkenningscommissies voor geneesheren-specialisten in een Nederlandstalige en een Franstalige Kamer in 1961;
- de geboorte van het “Rode Kruis Vlaanderen” uit het unitaire Rode Kruis in 1969;
- de acties voor de taalrechten van de Nederlandstalige patiënten te Brussel in de jaren 1960-70 en zo aan de wieg van het latere VUB-ziekenhuis te Jette;
- voor de eerste artsensyndicaten !
- voor de eerste Hulpkas voor weduwen van overleden artsen ..nog vóór de Sociale zekerheid bestond
- de overheveling van de bevoegdheid van het ganse onderwijs, met inbegrip van het universitair onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek naar de Vlaamse en Franse Gemeenschap in 1989;
- de afremming van de verengelsing van het hoger onderwijs in hogescholen en universiteiten tot een aanvaardbaar niveau;
- het afblokken in 2005 van een wetsontwerp van minister Rudy Demotte, die een dubbele unitaire recuperatiepoging in de Orde der Geneesheren ondernam;
- de toewijzing van een volwaardige MUG aan het ziekenhuis Halle in 2009;
- de actie voor een rechtvaardige verdeling van de contingentering volgens de verdeelsleutel van de bevolkingsverhouding, ongeveer 60 N/40 F, een strijd die nog niet beslecht is;
- de huidige acties voor de taalrechten van de Nederlandstalige patiënten te Brussel, met de oprichting van het virtueel “Huis voor Gezondheid” in 2010 en als opsteker de toename van het aantal leerlingen in het Nederlandstalig onderwijs te Brussel;

En nog zoveel meer …in details te lezen in ons JUBILEUMBOEK ..

Helaas het pad is nog NIET vereffend naar ons uiteindelijk doel = De Volledige Overheveling van de Gezondheidszorg naar de Gemeenschappen ..

We gaan deze 100 jaar verbondenheid luisterrijk vieren met excellente sprekers en een voortreffelijke muzikale begeleiding: Gaby Van Riet uit Kalmthout.

Ze zwierf uit naar Duitsland en werkte in de Stuttgarter Symfoniker, werd een dwarsfluitiste met wereldfaam tot Japan toe; ze was vaak soliste in Bayreuth , waar ik het genoegen had haar te mogen horen !) en is docente aan het conservatorium in Antwerpen samen met Sophie Hallynck, harpiste.

Ze zitten samen in een Kamerorkest. Ik laat Gaby Van Riet zelf aan het woord over wat ze gaan spelen.

Lieve Van Ermen, VAV-voorzitter

Voorwoord VAV JUBILEUM 22 OKTOBER 2022

Dames en heren,

Het is een eer en een genoegen om jullie als schepen van (onder meer) gezondheid te mogen ontvangen in het mooiste huis van de wereld, op het Antwerpse Stadhuis.

Waar beter dan in de trouwzaal op ’t Schoon Verdiep op een 100jarig jubileum te vieren? U vindt allicht geen betere plek op deze aardbol.

Ik ben er mij van bewust dat u naar de burgemeester had gevraagd, die is verhinderd, en dus moet u het met mij stellen.

De burgemeester had jullie ter inleiding van dit gebeuren allicht een heleboel geschiedkundige feitjes over het Stadhuis meegegeven, de burgemeester ademt natuurlijk geschiedenis in en uit, en is natuurlijk ook een beetje geobsedeerd door ‘zijn’ stadhuis. Maar ook ik kan jullie meegeven over ons, onlangs volledig gerestaureerde, prachtige, Stadhuis meegeven.

We zijn hier op het Schoon Verdiep, wat eigenlijk een letterlijke vertaling is van, Bel-étage, de hoofdverdieping van een gebouw, dat niet op de gelijkvloers is.

Dit is de Trouwzaal van het Stadhuis, alwaar Antwerpenaren in de echt verbonden worden. Een klein weetje voor zij die trouwen in het Antwerpse, dat gebeurt hier niet door de Burgemeester of de schepenen, maar wel door de districten. Wie dus getrouwd wil worden door Bart De Wever, dat kan niet, hij mag het bij wet zelf niet doen. Ik denk dat hij dat stiekem heel prima vindt.

En het Schoon Verdiep is het kloppende hart van onze Antwerpse democratie. Het is waar men mij het vuur aan de schenen legt in de Gemeenteraad en waar we elke week met het schepencollege belangrijke beslissingen maken voor onze Stad en de Antwerpenaar.

Nu ik moet eerlijk zijn, ik heb eigenlijk nog maar recent mijn eerste gemeenteraad hier meegemaakt, want het Stadhuis heeft 4 jaar in stelling gestaan. Vanbinnen en vanbuiten werd het HE-LE-MAAL terug in ere hersteld.

Naast de trouwzaal vind je verder op het Schoon Verdiep natuurlijk het kabinet van de Burgemeester, de Collegezaal, de Raadzaal, De Kleine Leyszaal, de Leyszaal en de Wandelzaal.

Op het eerste en tweede verdiep vindt je dan verder nog de kabinetten van de schepenen, behalve dat van mij, want er was geen plaats meer in het stadhuis. Ik (en peter wouters) zitten dus nog in de Hofstraat op 2 minuutjes wandelen van het stadhuis.

Dames en heren,

Er werd mij gevraagd om deze namiddag kort in te leiden dus ik zal me daar ook strikt aan houden.

Van harte proficiat en ik wens jullie allen nog een prachtige en fijne namiddag hier op het Stadhuis.

Els Van Doesburg
Schepen bevoegd voor wonen, groen, dierenwelzijn, stads- en buurtonderhoud, en gezondheids- en seniorenzorg Stad Antwerpen.

TOESPRAAK 100 JAAR VLAAMSE ARTSENVERBOND
Vlaams minister-president Jan Jambon

Mevrouw de schepen,
Beste directeur van het Vlaams Artsenverbond,
Professor Bouckaert,
Professor Vandekerckhove,
Dames,
Mijne heren,

In de hoedanigheid van burgemeester van mijn gemeente Brasschaat ga ik al jaren bij tal van eeuwelingen op bezoek.
Keer op keer levert dit ontroerende momenten op.

Vandaag ben ik bijzonder verheugd om bij een vereniging het woord te mogen voeren die ook honderd jaar op de teller heeft staan.
Een héél bijzonder moment voor een héél bijzondere verjaardag van een héél bijzondere vereniging.

Als Artsenverbond hebben jullie een uitgesproken Vlaams profiel in een federaal land waar de taalgrens helaas nog te vaak een zorggrens is.
Inzake het gezondheidsbeleid houden noord en zuid er immers erg uiteenlopende visies op na.
Vlaanderen, baas in eigen huis.
Het is slechts een kwestie van gezond verstand.

Vlaanderen inspireert zich op noordelijke en Angelsaksische modellen en literatuur.
Franstalig België laat zich leiden door Franse en Franstalige voorbeelden.

Vlaanderen stelt de huisarts centraal.
Franstalig België vertrekt van het ziekenhuis als centrale spil in het gezondheidsmodel.
De cijfers spreken boekdelen.
Ruim 82 procent van de Vlamingen beschikt over een globaal medisch dossier.
In Franstalig België is dit minder dan 69 procent.
Het valt ook op dat Vlaanderen meer inzet op thuiszorg, thuisverpleging en beschut wonen.

De Franse Gemeenschap heeft een onvoldoende toestroom naar de opleiding huisartsen.
Daartegenover staat dat Wallonië enkele jaren geleden evenveel spoed- en urgentieartsen had als Vlaanderen, hoewel onze natie veel meer inwoners telt.
Geen wonder dus dat de uitgaven voor spoedconsultaties fors hoger ligt bezuiden de taalgrens.

De spreekwoordelijke discussie over de artsenquota van afgelopen voorjaar spreekt trouwens het meest tot de verbeelding.

Het is bij uitstek het dossier waarbij de federale regering krijgt af te rekenen met uiteenlopende inzichten tussen de taalgroepen.
Gevolg: door uiteenlopende inzichten tussen de taalgroepen kan ze zelf niet daadkrachtig optreden.

Geachte genodigden,

In de elkaar opvolgende coronacrises kwam de sector van de geestelijke gezondheidszorg terecht meer in de kijker te staan.Voor iedereen werd het zonneklaar dat bevoegdheidsversnippering ons enorm parten speelt.
Het verstrekken van geestelijke gezondheidszorg in gespecialiseerde verplegingsinrichtingen buiten de ziekenhuizen zijn een gemeenschapsbevoegdheid.
De terugbetalingen van raadplegingen bij psychiaters en het verblijf in psychiatrische afdelingen in algemene ziekenhuizen en de psychiatrische ziekenhuizen blijven een federale materie.

Andermaal krijgen we hier af te rekenen met een spreidstand.

Nochtans zou een homogene bevoegdheidsverdeling efficiëntiewinsten opleveren en op die manier de keten van de geïntegreerde zorg kunnen versterken.

Nog een pijnlijk voorbeeld.
Het budget voor ziekenhuizen bestaat uit een beperkt Vlaams deel en een aanzienlijk federaal luik.
De programmatie in de ziekenhuizen is federaal.
Maar de controle en de inspectie zijn in Vlaamse handen.
Deze onnodige versnippering leidt tot hoge administratie- en coördinatiekosten, die volgens de OESO bijna zes procent van de totale uitgaven in de gezondheidszorg bedragen.

Met negen ministers van Volksgezondheid, onder wie één Vlaamse minister van onder meer Welzijn en Volksgezondheid, blijft ook de politieke verantwoordelijkheid zelden transparant.

Met zoveel verschillende ministers, vooral in Wallonië en Brussel, krijg je tal van overlappingen, lacunes tot zelfs contradicties in de politieke aansturing en besluitvorming.

Dit bleek eens te meer tijdens de aanpak van de COVID-19-pandemie en zorgde dikwijls tot frustratie van de actoren op het terrein.

Zo nam het Agentschap Zorg & Gezondheid tijdens de opeenvolgende coronacrises deel aan maar liefst 23 overlegstructuren.
23. Belgisch surrealisme.

De tijd, de energie en het geld dat dit opslorpt, zou beter aangewend kunnen worden voor een performanter welzijns- en gezondheidsbeleid.
De elkaar opvolgende vaccinatiecampagnes leerden ons immers dat bij het uitrollen hiervan het Vlaams niveau zich veel beter dient dan het federale.

Mevrouw de schepen,
Beste directeur van het Vlaams Artsenverbond,
Professor Bouckaert,
Professor Vandekerckhove,
Dames,
Mijne heren,

We mogen best trots zijn.
De voorbije decennia hebben we een eigen Vlaams welzijns- en gezondheidsbeleid uitgerold.
Met mensen en structuren in het veld.
Deze aanpak is geenszins het spiegelbeeld van het Franstalige veld.

Sommigen laten vandaag luidop ballonnetjes op over het herfederaliseren van de zorg.
Dit kan echter helemaal geen optie zijn.
Vlaanderen heeft zijn bevoegdheden uitgerold met een centrale rol voor de eerste lijn.
Aan Franstalige zijde gebeurt dit veel minder.

Het zal dus helemaal niet zo gemakkelijk zijn om die Vlaamse bevoegdheden opnieuw federaal op te nemen.
Omgekeerd is het niet realistisch om te veronderstellen dat Franstaligen sommige van onze Vlaamse evidenties zomaar zullen willen overnemen.
En al helemaal niet gezien de budgettaire krapte bezuiden de taalgrens.
We mogen er best van uitgaan dat ze ook op dit vlak niet langer “demandeur de rien” zijn.

Om tot een performanter gezondheidsbeleid te komen, dienen koersverandering en innovatie net in de plaats te komen van de Belgische ziekte genaamd stilstand.
Een dergelijk adequater gezondheidsbeleid vereist een eenheid van commando en administratie en dus bevoegdheden in dezelfde politieke en bestuurlijke hand.
Daarom hebben we nood aan homogene bevoegdheden in de gezondheidszorg.

Dit vereist niets minder dan de volledige overheveling van het gezondheidsbeleid.
Hierbij krijgen de deelstaten dus ook de bevoegdheid voor huidige federale materies zoals onder meer de organieke wetgeving in de ziekenhuizen, de financiering van die ziekenhuizen, het integrale beleid met betrekking tot zorgberoepen én de ziekteverzekering met inbegrip van de honoraria en nomenclatuur.

Om deze vandaag nog federale materies in Vlaamse handen te krijgen, zijn hervormingen binnen ons staatsbestel nodig. Op federaal niveau hebben we zowel aan Vlaamse als aan Franstalige kant een minister van Institutionele Hervormingen. Op Vlaams niveau is dit CD&V-minister Annelies Verlinden.
Aan Franstalige kant is dat haar confrater David Clarinval van MR-signatuur.

Bij mevrouw Verlinden was er de vaste wil om stappen naar een volgende, zevende staatshervorming te zetten.
Zij stootte echter op een onverzettelijk Franstalig blok, gevormd door de PS, MR en Ecolo, drie Waalse partijen die hun veto uitspraken.

Nog maar pas leidde dit tot het ontslag van Jürgen Vanpraet, de over de partijgrenzen heen gewaardeerde grondwetspecialist.
Hij trok de deur van het kabinet van mevrouw Verlinden achter zich dicht.
Volgens hem zouden binnen de regering afgelopen voorjaar al gesprekken over institutionele hervormingen een aanvang nemen.

Echter.

Het duurde drie maanden om de kabinetten van de Franstalige partijen aan tafel te krijgen.
Toen dit gebeurde, toonden ze geen enkele intentie om inhoudelijke stappen te zetten.
Een zoveelste slag in het water.
Een zoveelste maat om niets.

Waarde toehoorders,

Nochtans valt in het federale regeerakkoord volgende passage te lezen:
“Op basis van de werkzaamheden van de ministers van Institutionele Hervormingen Annelies Verlinden en David Clarinval zal de regering wetteksten voorbereiden op het vlak van een homogene bevoegdheidsverdeling, de financieringsregels en de instellingen.”
Zover zal het dus alweer niet komen.

Sterker.
Ook een concrete passage over de hervorming van de gezondheidszorg lijkt wishful thinking.
De urgentie van zo’n hervorming werd, zoals ik eerder aanhaalde, tijdens de hopelijk voorbije coronacrises nochtans zonneklaar.
De vaak schimmige bevoegdheidsverdeling stak toen een vlotte crisisaanpak in de wielen.

Nochtans was de Raad van State duidelijk.
De federale overheid dient zich strikt te beperken tot haar bevoegdheden inzake sanitaire politiek, civiele bescherming of dito veiligheid.
De federale overheid mag niet overgaan tot het uitoefenen van de materiële bevoegdheden van een andere en dus Vlaamse overheid.
Daarom moet het de bedoeling zijn om de zorg zo dicht mogelijk bij de patiënt te krijgen zonder aan de solidaire financiering te raken.

Wij willen de dans openen, maar zoals ze in het Engels stellen: it takes two to tango.
Ik hoop dat we na de federale verkiezingen van mei 2024 aan Vlaamse kant over genoeg breekijzers én de manifeste wil zullen beschikken om de Franstalige partijen te dwingen om ook zeer noodzakelijke hervormingen in de zorg mogelijk te helpen maken.
Die broodnodige volgende stap in onze staatshervorming moet ervoor zorgen dat we de zorg in Vlaanderen nog performanter kunnen maken.

Dit mag geen honderd jaar meer duren.
Ook geen tien jaar.
En zelfs geen vijf jaar.

Op naar de volgende honderd jaar Vlaams Artsenverbond, met hopelijk een nog sterkere verankering van onze gezondheidszorg.

Ik dank u voor uw aandacht en luister nu, samen met u, heel graag naar de volgende muzikale intermezzi en aangekondigde sprekers.

Vlaams minister-president Jan Jambon

Mevrouw de Schepen,
Mijnheer de Minister-President
Mevrouw de Voorzitter, beste Lieve,
Beste leden van het Vlaams Artsenverbond,
Dames en Heren,

James Bryce, een Amerikaans Grondwetsspecialist, zei ooit dat geneeskunde het enig beroep is dat er bestendig naar streeft zichzelf overbodig te maken. Dat is de Vlaamse artsen blijkbaar nog niet gelukt. Jullie zijn vooralsnog allesbehalve overbodig. De wachtkamers van onze huisartsen blijven gezellig vol zitten, in de gangen van onze ziekenhuizen gonst het van de drukte en als Margriet Hermans optreedt in een van onze Vlaamse zorgcentra wordt zij omstuwd door een menigte enthousiast dansende en zingende oudjes. De permanente groei van onze gezondheidsinstellingen betekent niet dat we zieker en zieker worden. Neen, het betekent dat we steeds hogere eisen stellen inzake genezing en revalidatie en dat we dit willen doortrekken tot op hoge en kwalitatieve ouderdom. Artsen zijn dus niet overbodig en zullen het wellicht alleen worden in ‘science fiction’ verhalen. De vraag is evenwel of we een Vlaams Artsenverbond, dat dit jaar zijn eerste honderd jaar viert, nodig hebben.

Wanneer we, beste vrienden, honderd jaar terugkijken, mag deze vereniging fier zijn op wat ze voor ons Vlaamse volk en de gezondheid van onze bevolking gepresteerd heeft. Het Algemeen Vlaams Geneesherenverbond heeft het gezondheidswezen in Vlaanderen geleidelijk ontrukt aan het monopolie van een Franstalige elite en daardoor de geneeskunde dichter bij het volk gebracht. Vele bekende artsen hebben hun medisch engagement ook verbonden met een engagement in de Vlaamse beweging. Ik vermeld namen zoals Frans Daels, Leon Elaut, Robert Roosens, Jan Frans Fransen, Robert De Beule, Raymond Lenaerts, Robrecht Vermeulen. Ik beperk me tot reeds overleden voorvechters, maar ik wil toch een uitzondering maken voor Erik Ponette – gedurende jaren mijn medebestuurder van het Overlegcentrum van Vlaamse Verenigingen- waar hij onvermoeibaar ijverde voor een eigen Vlaamse Sociale Zekerheid, een onderwerp waar ik nog uitvoerig op terug kom.

Mijn moeder zei altijd: ‘De Volksunie, dat is de partij van de dokteurs’. Ik weet niet of daar politicologisch-statistisch onderzoek is naar gedaan, maar ik heb toch ook sterk de indruk dat artsen sterk oververtegenwoordigd zijn in de Vlaamse beweging. Hoe zou dat komen? Ik zie twee push- factoren en een belangrijke pull-factor. Artsen zijn ten eerste een zelfstandig en niet zo slecht geremunereerd beroep en dat geeft de arts op sociaaleconomisch vlak een zekere onafhankelijkheid. Hij of zij kan dus met minder vrees voor de loopbaan een engagement opnemen in politieke bewegingen die niet tot het establishment behoren. Ten tweede, anders dan veel andere

zelfstandige beroepen, zoals winkeliers, loodgieters, schilders en dies meer, wier diensten nogal 'verdinglicht' zijn, wordt de arts dikwijls zeer direct geconfronteerd met lichamelijke, psychische en sociale miserie van zijn patiënten. Deze confrontatie noopt, meer dan bij andere beroepen, tot sociaal engagement.

Anderzijds vormen artsen ook een sterke electorale troef. Het Vlaams Nationalisme kon geen kiezers aan zich binden via grote geïnstitutionaliseerde belangenorganisaties- in het Belgisch: het middenveld- zoals mutualiteiten, vakbonden, de boerenbond, enz. Dan maar 'dokteurs' op de lijst zetten en in de meeste gevallen werkte het nog ook.

In de vooroorlogse periode- ik heb het over WO II, niet over de oorlog in Oekraïne- had de voorloper van het VAV, het Algemeen Vlaams Geneesherenverbond-de naam is genderneutraal gemaakt- bredere sociale functies. Het verbond hield zich bezig met de uitbouw van sociale verzekeringen voor de artsen en hun familie, het maakte afspraken met mutualiteiten, het deed mee aan de verkiezingen voor de Provinciale Geneeskundige Commissies (waar het in 1937 20 van de 36 Vlaamse mandaten binnenhaalde). Vele van deze functies zijn nu grotendeels overgenomen door later uitgebouwde organisaties. Ik denk bv. aan Domus Medica, de ondersteuningsorganisatie van de Vlaamse huisartsen, aan de artsensyndicaten, aan de Orde van Artsen- ook genderneutraal- voor wat betreft het waken over de deontologie.

Wat doorheen de gehele honderdjarige geschiedenis van deze vereniging speelt is echter het streven naar een autonoom Vlaanderen dat dan ook uiteraard zijn eigen gezondheidsbeleid kan voeren. Het adjectief Vlaams in de benaming van uw vereniging wil niet alleen zeggen 'in Vlaanderen' maar ook 'voor Vlaanderen'.

Dames en heren, beste vrienden,

Met de vooruitgang van de Vlaamse autonomie ligt het deze jaren wat lastig. Politiek werden we de laatste dikke twee jaar overvallen door twee zware exogene schokken die de communautaire problematiek wat naar de achtergrond hebben geduwd. Corona en de oorlog in Oekraïne en de ermee gepaard gaande energiecrisis zijn acute schokken die moeten opgevangen worden met de structuren zoals ze bestaan en die zijn grotendeels Belgisch. In het overlegcomité, en het omringende zwerk van talrijke adviesorganen die het coronabeleid aanstuurden, waren de federale autoriteiten duidelijk de centrale spil. De deelstaten zaten er wel bij maar deden niet de hoofdregie. Daar kwam nog eens bij dat de absurditeit van het Belgische federalisme inzake gezondheidszorg duidelijk werd geëtaleerd. Aan de lange tafel van de persconferentie zaten er naast de federale minister en die ene Vlaamse minister nog een Waalse gezondheidsminister, twee gezondheidsexcellenties van de Franse Gemeenschap, twee Brusselse gezondheidsministers en een van de Duitstalige gemeenschap. Deze komische panoplie situeerde zich uitsluitend aan Franstalige kant, maar de medische unitaristen maakten van deze achtkoppigheid misbruik door de hele idee van de federalisering te ridiculiseren en één Belgisch gezondheidsministerie, 'une et indivisible' te eisen.

De oorlog in Oekraïne heeft ons met de neus op onze Atlantische verplichtingen gedrukt en die moeten ingevuld worden door het leger, het Belgisch leger. De roep weerklinkt al om de dienstplicht opnieuw in te voeren en misschien marcheren binnenkort hele generaties Vlaamse jongeren achter de Belgische vlag.

Hoe prominenter de internationale dimensie wordt in ons leven – en dat is nu zeker het geval- hoe prominenter ook het Belgisch-federaal niveau blijft, hoe meer het deelstatelijke niveau naar de achtergrond wordt gedrukt en hoe meer het discours van de staatshervorming zakt op de prioriteitenlijst. Je hoort het Alexander De Croo zo zeggen: 'Kom mij nu niet lastigvallen met art. 35 Grondwet alstublieft. Ik ben bezig met het aanvullen van onze gasvoorraden en de levering van tanks aan het Oekraïens leger.'

Joseph Huguet i Biasca, een vooraanstaand Catalaans politicus van de links-republikeinse partij ERC stelde het aldus: 'If in Europe you're not a member state, you're nobody.' Hij heeft gelijk. Als een regio zou durven afscheuren van een lidstaat, dan tuimelt deze regio uit de EU en moet zij voor een nieuwe toetreding jaren in de Europese vestibule gaan zitten. Deze doctrine, de zogenaamde Prodi-doctrine, bleek bijvoorbeeld ook te gelden voor de Schotten. De Schotten waren sinds de Brexit in de ogen van de Eurofielen plots toffe jongens geworden omdat zij de Engelsen een mes in de rug staken. Zij hoopten dus op een 'preferential treatment' en met open armen in het EU-walhalla ontvangen te worden. Maar neen. Het antwoord van de Commissie was kurkdroog. Wie afscheurt moet op de blaren gaan zitten.

Het Europese niet-bestaan voor deelstaten geldt ook op begrotingsvlak. Aan de (fel gerelaxeerde) Europese begrotingsnormen worden alleen de globale budgetten van de lidstaten getoetst. Ook als één regio de zware deficits veroorzaakt, dan wordt daarvoor de gehele lidstaat met de Europese vinger gewezen. Met het huidig begrotingsbeleid zou Wallonië, rentelasten dan nog niet meegerekend, tegen 2027 elk jaar 12,7% te veel hebben uitgegeven. Vlaanderen zou ook teveel uitgeven, maar hier gaat het over 0,41%. De cijfers komen niet van de studiedienst van het Vlaams Belang, maar wel van onze authentiek-Belgische Nationale Bank. Elio di Rupo, de zonnekoning van Namen, maakt zich echter niet te veel zorgen 'parce qu'on est consolidés pas les autres entités.' Rararara…. Welke 'entités' zouden dat kunnen zijn?
Ook de 'circenses' van de sport- naast de 'panem' van de economie- het grote volksvermaak, zijn de laatste jaren sterk geïnternationaliseerd, grotendeels door de sterke ontwikkeling op audiovisueel en digitaal vlak. Maar ook hier is Vlaanderen geen speler. Nu Philippe Gilbert met pensioen gaat kan men het Belgische sportwezen gelijkstellen aan de som van Vlaanderen plus Nafi Thiam. De schitterende turnmedailles die op de Olympische Spelen werden behaald zijn te danken aan het professioneel werk van Gymfed, de Federatie van Vlaamse turnverenigingen. Als Nina Derwael een medaille haalt wordt echter wel de Brabançonne en niet de Vlaamse Leeuw gespeeld.
De internationalisering en de exogene schokken van de laatste jaren zijn dus niet bevorderlijk voor de verdere doorgroei van de Vlaamse autonomie. Is de situatie dan hopeloos? Allesbehalve. De militaire doctrine leert ons dat men het zwakste punt moet zoeken in de linie van de vijand en daarop al uw aanvalskrachten moet concentreren. Dat is ook zo in de strijd voor verdere Vlaamse autonomie. Het zwakste punt in de Belgicistische verdedigingslinie, beste vrienden, ligt in uw werkveld, bij de gezondheidszorg. De defederalisering van de gezondheidszorg is een haalbare politieke kaart en kan na de vastlegging van de taalgrens in 1961 en de splitsing van de Leuvense universiteit in 1968 een majeur succes worden in de strijd voor Vlaamse ontvoogding.
In dit verband, misschien eerst iets over 'la vérité des chiffres'. Het huidig federaal budget gezondheidszorg bedraagt zo maar eventjes 36 miljard euro. Als bij defederalisering de overdracht van middelen gebeurt in evenredigheid met het Vlaams aandeel in de bevolking dan ontvangt Vlaanderen 21,6 miljard euro. Het huidige Vlaamse budget gezondheidszorg, dat vooral op preventie is gericht, bedraagt 13,5 miljard euro. Het budget van een Vlaamse eengemaakt gezondheidszorg zou dus ongeveer 35 miljard euro bedragen. Als we dit afzetten tegenover het Vlaamse binnenlands product, dat ongeveer 286 miljard euro bedraagt, dan komen we aan een spenderingspercentage van 12,2 % van ons binnenlands product. Daar kan je een performante, innovatieve en sociaal gerichte gezondheidszorg mee financieren. Ter vergelijking, het budget van de National Health Service in het Verenigd Koninkrijk bedraagt 7,4 % van het GDP, dus bijna 5 % van het BBP lager dan wat we in Vlaanderen aan gezondheidszorg zouden kunnen besteden. Ik sluit niet uit dat er in het Verenigd Koninkrijk enog andere medische uitgaven zijn dan aan het NHS, maar wellicht niet voor 5 % van het GDP. De ruwe cijfers geven aan dat door defederalisering de weg naar een Vlaamse gezondheidszorg op topniveau openligt.
Voor de vervlaamsing van de gezondheidszorg kunnen er sterke politieke en intellectuele argumenten aangevoerd worden. In elk artikel of elke lezing die hierover gaat komt naar voor dat de huidige grenslijn preventief-curatief, om de wederzijdse bevoegdheden federaal-deelstatelijk af te bakenen op het veld dikwijls onpraktisch is en soms tot absurde situaties leidt.

Zo is de palliatieve thuiszorg Vlaams maar is de euthanasie via huisarts federaal. Op dit aller intiemste moment wordt een patiënt en haar familie met de breuklijn geconfronteerd. De thuisverzorging is Vlaams maar de thuisverpleging is federaal. Leg het existentieel verschil tussen verzorging en verpleging maar eens uit aan een doodgewone patiënt en burger. Het dringend liggend ziekenvervoer is federaal maar het niet-dringend liggend ziekenvervoer is Vlaams. Ik kan me voorstellen dat de boekhouding van de diensten van ziekenvervoer niet zo eenvoudig zijn.

Het zal u natuurlijk niet ontgaan dat het argument van de onwerkbare grenslijn preventief-curatief ook een argument kan vormen voor een herunitarisering van de gezondheidszorg. Medische unitaristen zoals Emmanuel André, Tom Zwaenepoel, Piet Hoebeke, Marleen Temmerman en uiteraard ook onze medische volkscommissaris Marc Van Ranst, toeteren dit uit met de regelmaat van een klok in de pers en op sociale media.

Tegen de herunitarisering pleiten tal van tegenargumenten. Ik zal ze hier niet herhalen. Daarvoor verwijs ik naar de zovele teksten, onder meer uitgebracht door het Aktiekomitee Vlaamse Sociale Zekerheid. Ik wil mij er hiervan af maken met een communicatieve 'shortcut', nl. de tandpasta is uit de tube. Ik weet niet wie die uitdrukking heeft bedacht maar ze drukt een complexe politieke realiteit krachtig samen: Vlaanderen is al jaren op weg met de uitbouw van zijn eigen welvaartstaatsachtige instellingen. Welzijn, preventieve gezondheidszorg, kinderbijslagen (groeipakketten in de newspeak). Het is juist dat het Vlaams beleid in die domeinen niet onfeilbaar is. Het is fout vanwege nationalistische politici te doen alsof met autonomie en onafhankelijkheid plots de hemel op de aarde zal nederdalen. Dikwijls hobbelt men in de autonome deelstaat nog jaren verder met dezelfde mensen, met dezelfde belangengroepen, met dezelfde- zoals collega Marc Devos het noemt- vetocratiën. Autonomie is geen absolute garantie op spectaculaire verbetering. Het beleid van Vlaanderen inzake groeipakketten bijvoorbeeld is voor mij een teleurstelling. Niet zozeer omdat de groeipakketten niet geïndexeerd worden maar omdat met deze enorme budgettaire middelen niet selectiever wordt omgesprongen om meer gericht de kinderen in arme gezinnen doeltreffend te helpen. Autonomie is geen garantie op verbetering, het creëert wel kansen op verbetering. Het is aan onze Vlaamse politici om aan te tonen dat ze deze kansen grijpen. Maar dat allemaal gezegd zijnde… dames en heren van het Nationaal-Belgisch Medicaal Front… de pasta is uit de tube, ook al is die pasta niet al-

tijd even smakelijk. En die krijgt u er niet meer opnieuw in. Er zijn maar twee alternatieven, tertium non datur. Ofwel laten we de hybride situatie zoals ze nu is bestaan, ofwel geven we aan elke gemeenschap in ons land de kans een eigen eengemaakte gezondheidszorg te ontwikkelen. Politiek gezien is een meerderheid aan Vlaamse partijen, nl. N-VA, Vlaams Belang en CD&V voorstander van de overdracht. Vooruit, Open VLD en Groen doen er nogal dubbelzinnig over alhoewel zij dit in 1999 in de Vlaamse Resoluties gesteund hebben. In Vlaanderen is alleen de PvdA fel tegen. Volgens hen wordt de splitsing in de gezondheidszorg aangestuurd door de kapitalisten van VOKA die zo de arbeidersklasse willen verdelen. Het complot is aldus onthuld. Thierry Baudet denkt dat de wereld wordt geregeerd door een complot van reptielen. De PvdA ziet VOKA achter het stuur van het complot. De acteurs in de complotten verschillen, maar de denkwijze is gelijkaardig.

Bovendien moet opgemerkt worden dat de splitsing ook in het medische middenveld geleidelijk werd en wordt doorgevoerd. Zo bv. Domus Medica is Vlaams, het Zorgnet Icuro, met 775 zorginstellingen en 140 000 personeelsleden is Vlaams, we hebben een Vlaamsgezind ziekenfonds het VNZ, maar ook de CM, de grootste mutualiteit reorganiseert zich door de lokale fondsen te hergroeperen langs Vlaams-Waalse lijnen.
In het regeerakkoord lezen we dat 'de gezondheidszorg dicht bij de patiënten moet gebracht worden en dat moet gebeuren op het niveau van de gefedereerde entiteiten'.

Dus niet naar de gemeenten, arrondissementen, provincies, maar naar de deelstaten. Mevrouw Verlinden, als goede Belgische patriotten vinden wij dat de Belgisch-federale regeerakkoorden stipt moeten uitgevoerd worden. Wij rekenen op u.

Dames en heren, anders dan de kinderbijslag-groeipakketten is de gezondheidszorg geen beleidsdomein waarin het pure transfert-aspect dominant is. De gezondheidszorg biedt Vlaanderen een uitgestrekt beleidsdomein waarin een efficiënt, innovatief en sociaal beleid kan gevoerd worden. Het beleid kan inspelen op een hele reeks belangrijke beleidsvariabelen, zoals de nomenclatuur, de terugbetalingstarieven, de structurering van het hospitaalaanbod, het opleidingsbeleid voor de medische en paramedische beroepen, het innovatiebeleid in samenwerking met nationale en internationale onderzoeksinstellingen.

Bovendien biedt een eengemaakt Vlaams gezondheidsbeleid de kans om ook eens grondig na te denken omtrent de financiering. Moeten we het Bismarckiaans model, waarbij de sociale zekerheid gefinancierd wordt via parafiscaliteit, voor de gezondheidszorg behouden? Of vervangen we de parafiscale financiering door fiscale financiering wat misschien zou toelaten de lasten op het arbeidsinkomen wat te verlichten en te spreiden over inkomen buiten de arbeid. De fiscalisering zou toelaten de gezondheidszorg volledig weg te halen uit de corporatistische context van werkgevers-vakbonden en een beleid

te ontwikkelen exclusief met medisch-relevante partners zoals de mutualiteiten, artsenverenigingen, kliniekorganisaties, patiëntenverenigingen, medische opleidingsinstanties, enz. Met een eigen eengemaakte gezondheidszorg krijgt Vlaanderen waarlijk de kans om te tonen dat wat we zelf doen, beter doen.

Dames en heren,
Jef Geeraerts, de gevierde romanschrijver, zei ooit eens op de radio 'België is geen staat, maar een slepende ziekte.' Ik heb in de titel van mijn toespraak een lieflijker medische vergelijking gemaakt door de Vlaams-Belgische verhouding in de metafoor van een zwangerschap te hullen die kan eindigen in een abortus, een keizersnede, of een epidurale. Een gewone probleemloze bevalling reken ik niet tot de mogelijkheden. Een abortus wordt het wanneer de Vlaamse beweging uitdooft en het unitaire België wordt hersteld. Aan ons om dit horrorscenario te vermijden. Een keizersnede hebben we als er zich een big bang voordoet waardoor België plots uiteenvalt. Zoiets als in Tsjecho-Slovakije waar de ineenstorting van het communisme meebracht dat het cement tussen beide landen plots wegspoelde. Bij ons zou dit kunnen gebeuren wanneer de PTB in Wallonië dertig procent haalt en er geen regering meer zonder haar kan gevormd worden. Een epidurale bevalling krijgen we wanneer Vlaanderen stap voor stap, met veel getrek en gesleur – gynaecologen en vroedpersonen kunnen zich hierbij wat voorstellen- een quasi-autonome deelstaat of volwaardige Europese lidstaat wordt. Ik gok op het laatste en met de splitsing van de gezondheidszorg is het koppeke eruit, de rest zal wel volgen.

Vlaamse artsen, beste vrienden, dames en heren, ik dank u voor uw aandacht.

Professor Em. Boudewijn Bouckaert

Binnen enkele weken bestaat Rode Kruis-Vlaanderen 50 jaar. Het Belgisch Rode Kruis bestaat iets meer dan 150 jaar. Het is mede dankzij verenigingen als het Vlaams Kruis en de Vlaamse Artsen Vereniging dat de verzelfstandiging van het Rode Kruis in Vlaanderen er, in 1972, na heel wat moeite is gekomen.

Als gedelegeerd bestuurder van Rode Kruis-Vlaanderen sta ik hier dan ook dankbaar, en blij erbij te mogen zijn. Want ook bij ons is het werk nog niet af: alhoewel het Belgisch Rode Kruis zich thans georganiseerd heeft volgens de 3 gemeenschappen van dit land, dienen de juridische structuren hierop nog te worden aangepast.
De Vlaamse Artsen Vereniging bestaat 100 jaar. In die 100 jaar is de wereld enorm veranderd. Het BBP/kop van België is, gecorrigeerd voor inflatie, thans 6 keer hoger, zodat zelfs de gemiddelde Vlaming een ongezien hoge levensstandaard kent. Ook de levensverwachting in België kende een spectaculaire evolutie. Waar deze in 1922 55 jaar bedroeg, was dat in 2022 82 jaar; een stijging met 30 jaar dus, of 50%, dat is ronduit spectaculair. En die trend zet zich door: de gemiddelde levensverwachting stijgt sinds 2de wereldoorlog gemiddeld 1 jaar per 4 jaar. Dat betekent dat een baby die vandaag geboren wordt, gemiddeld 15 jaar langer zal leven dan iemand geboren in 1962, mijn geboortejaar.

Deze stijging is voor een (groot) deel te wijten aan de geneeskunde, deels ook aan hygiëne- en andere maatregelen zoals het invoeren van veiligheidsgordels enz….
In die 100 jaar is ook de geneeskunde enorm veranderd. Ter referentie: in 1922 bedroeg de kindersterfte 77 / 1000 geboortes; vandaag is dat 3.4 / 1000 geboortes. Een factor 20 verbetering dus. Het eerste gebruik van insuline, vandaag een standaard therapie voor tienduizenden patiënten, vond in 1922 plaats. En de Nobelprijs Geneeskunde werd in 1922 toegekend aan Hill & Meyerhof, voor hun ontdekking van de warmteproductie en het lactaatmetabolisme in de spieren. Dat lijkt zo evident en zelfs primitief, nu wij in staat zijn om op enkele maanden zeer effectieve vaccins te maken obv. mRNA technologie.
En dat alles speelde zich dus af in de periode dat het VAV bestaat. Ik ga niet beweren dat deze verbeteringen het gevolg zijn van de oprichting van het VAV, maar we kunnen het ook niet uitsluiten. Alle gekheid op een stokje, wat ik zonet zegde is een voorbeeld van een redeneerfout die men in de pers en de politiek vaak hoort: men concludeert uit een – overigens correcte - observatie een oorzakelijk verband. Maar ook in de geneeskunde durft men die fout nog wel te maken. Ik kom hier nog op terug.
Op 15/11/2022, binnen enkele weken dus, zal onze planeet exact 8 miljard aardbewoners tellen. En eveneens voor het eerst in de geschiedenis, tellen we ook meer 65 plussers dan kinderen jonger dan 5 jaar. Eén en ander brengt echter met zich mee dat de kost van medische zorg nu reeds vele jaren sneller stijgt dan het BNP, en dat

in bijna alle Westerse landen. Dat is op termijn onhoudbaar, we kunnen immers niet 100% van de rijkdom van een land aan geneeskunde besteden.

Dit noopt tot veranderingen in het artsenberoep. Ik heb het dan natuurlijk over de traditionele kost reductie, die we allemaal periodisch ondergaan. Maar daarmee alleen gaan we er niet geraken. Er zijn meer fundamentele wijzigingen nodig, waarbij de artsen zelf mee aan het stuur kunnen zitten van de evolutie van de geneeskunde op voorwaarde dat ze zich een aantal nieuwe vaardigheden eigen maken.

Ik denk dan aan 3 vaardigheden die we ons als arts meer eigen zullen moeten maken: het gebruik van EBM (evidence-based medicine) als kapstok voor alle medisch handelen, het baseren van budgettaire keuzes op principes van gezondheidseconomie, en het verbreden van onze denkkaders buiten het strict biomedische. Laat ze mij kort even toelichten.

EBM

De mening van deskundigen en persoonlijke ervaring zijn lange tijd de enige basis geweest voor besluitvorming in de geneeskunde. Geleidelijk aan, tussen de jaren 1950 en 1990, werd het belang van wetenschappelijke methoden, het testen van hypotheses in gecontroleerde studies, met behulp van statistische analyses, duidelijker en werd zichtbaar dat medische beslissingen te vaak afhankelijk waren van individuele meningen en praktijken, die soms zelfs tot schadelijke resultaten leidden.

Een bekend en dramatisch voorbeeld was het (ongetwijfeld goed bedoeld) advies van de bekende pediater Dr Spock om baby's op hun buik te slapen te leggen, hetgeen een epidemie van wiegendood teweegbracht. Het ongelooflijke is dat op het ogenblik dat hij dit advies lanceerde er reeds wetenschappelijke studies waren die dit verband aantoonden. Het is echter pas nadat er systematische meta-analyses gebeurden, dat het advies werd gewijzigd.
De term EBM werd in 1991 dan ook bedacht als gevolg van het inzicht dat het bijeenbrengen van alle informatie over een onderwerp tot meer valide resultaten leidt dan één enkele (vaak toevallig tegengekomen) studie en dat bias of vooringenomenheid - al dan niet bewust - veel klinische proeven beïnvloedt. En werd door het British Medical Journal genomineerd als een van de 15 belangrijkste medische mijlpalen sinds 1840, naast onder meer het gebruik van antibiotica, immunisatie, hygiëne en radiologie.

Dit betekent niet dat elke arts zich de doorgedreven methodiek en statistiek moet eigen maken. Maar het onderscheid tussen een observatie en een experiment, tussen oorzakelijk verband en correlatie, zouden tot de basiskennis van elke arts moeten behoren, zodat ze bij het lezen van een paper het kaf van het koren kunnen scheiden. Het bestaan van wetenschappelijke centra zoals Cochrane, CEBAM (Belgisch Centrum voor Evidence-BAsed Medicine), en het KCE, die op betrouwbare wetenschap-gebaseerde richtlijnen uitvaardigen en up-to-date houden, helpt hierbij.

Nu zijn er ook in toenemende mate toepassingen van deze methodiek buiten de geneeskunde: we spreken dan van Evidence-Based Practice. Hier heeft Rode Kruis-Vlaanderen met zijn onderzoekscentrum CEBaP (Centre for Evidence-Based Practice) het voortouw genomen in een aantal gekozen gebieden zoals eerste hulp-onderricht, aanmaak van bloedplaatjes, donorselectie enz. Het betreft het degelijk toepassen buiten de geneeskunde van wat in de geneeskunde intussen vrij standaard is. Wij beseffen het te weinig maar geneeskunde is echt een voorloper wetenschap inzake empirisch onderzoek; het is onze unieke sterkte. Artsen mogen alleen de onderzoeksvragen stellen, de natuur geeft het antwoord. Het is nauwelijks te geloven, maar artsen zijn - wat dat betreft - bescheiden mensen in vergelijking met bepaalde andere wetenschappers zoals sociologen en pedagogen die vaak vanuit dogma, ideologie of voorkeur ageren, en weinig reflex vertonen tot empirische validatie. Zelfs de economie is nog merkwaardig theorie-gedreven, met alle cyclische gevolgen vandien.

Het meer systematisch baseren van ons medisch handelen op EBM is er dus op gericht om meer effectief te zijn, en dat is essentieel als we de kosteneffectiviteit willen verhogen. Dit brengt mij tot de tweede vaardigheid die artsen zich meer eigen dienen te maken: gezondheidseconomie.

GEZONDHEIDSECONOMIE

Het concept dat gezondheidseconomen ontwikkelden om kosteneffectiviteit objectief te maken, noemt 'bijkomend kwaliteitsvol levensjaar' (Quality Adjusted Life Year, of QALY, in het Engels). In het kort komt het hierop neer: hoe verhoudt de kost van een nieuwe interventiemaatregel (een nieuw medicament of een nieuwe heelkundige ingreep) zich tot de bijkomende kwaliteitsvolle levensjaren tgv. deze interventie?

Zo kan men 'kost per QALY' berekenen en kan de minister van Gezondheidszorg een rationele keuze maken tussen twee nieuwe geneesmiddelen als hij of zij er maar één kan betalen: welk geneesmiddel zal voor dezelfde kost het grootst aantal kwaliteitsvolle bijkomende levensjaren opleveren? Budgettaire keuzes zullen meer en meer moeten gebeuren obv. gezondheidseconomie ipv. op traditie of lobbying, als we ook de nieuwe bevindingen ontdekkingen willen kunnen blijven integreren in de geneeskunde.
Het ppercentage dat besteed wordt aan preventie bijvoorbeeld moet stijgen (thans zeer beperkt terwijl het veruit de goedkoopste manier om gezondheid te verbeteren).
Een ander voorbeeld is het bedrag dat besteed wordt in de laatste levensfase. Sommige schattingen spreken over 50% van het budget van de gezondheid zorg dat in de laatste zes maanden van het leven wordt besteed.
Maar effectiviteits en kosten-effectiviteitsanalyses blijve dode letter als ze niet vertaald worden. Ook hier zullen de artsen in de toekomst hun vaardigheden moeten verbreden.

VERBREDING BUITEN STRICT BIOMEDISCH DENKEN

De meest gekende verbreding die zich opdringt, en vandaag al deels ingevuld is, betreft het organisatorische. Mistransfusies bbijvoorbeeld, zijn voor meer dan 99% het gevolg van administratieve fouten: het toedienen van een perfect goede eenheid rode bloedcellen, aan de verkeerde patiënt. De oplossing hiervoor is niet nog meer gesofisticeerde geneeskunde, maar wel meer doorgedreven digitalisering van patiëntendossiers, met betere algehele organisatie als algemene uitdaging.

Artsen worden dus hoe langer hoe meer betrokken in beslissingen die hoe langer hoe verder van hun opleiding staan. Het omgekeerde is ook waar: hoe langer hoe meer niet-artsen worden bij de organisatie van de geneeskunde betrokken. De uitdaging die dat met zich brengt is dat velen die een managementfunctie in de gezondheidszorg opnemen, vanwege een beperkte inhoudelijke kennis van het medische proces, geïntimideerd zijn en zich daardoor (teveel) op de belendende percelen richten ipv op het kernproces. Daar is nochtans nog enorm veel efficiëntiewinst te boeken.

Daarnaast, en dat is een meer recent fenomeen, dient er zich een nieuwe noodzakelijke verbreding aan: het overstijgen van de biomedische argumentatie in isolatie. Wij leven helaas in toenemende mate in tijden waarin goede wetenschappelijke evidentie in isolatie niet langer genoeg is om een discussie of beslissing te winnen. De spreuk "the data speak for themselves" is enkel waar voor wie ze kan lezen en beoordelen. Dat hebben we de voorbije periode duidelijk kunnen vaststellen inzake de corona-vaccinatie. Er wordt soms gesproken over de 3E-benadering waarbij benevens de wetenschappelijke Evidentie, ook rekening dient gehouden met de Ethische en Economische aspecten van een dossier.

Een recent voorbeeld waar het Rode Kruis mee werd geconfronteerd, was de wetswijziging inzake het toelaten van bloeddonatie voor mannen die seks hebben gehad met een andere man (msm). Deze versoepeling wordt op geen enkele manier ondersteund door epidemiologische gegevens, maar werd vrij snel goedgekeurd gebaseerd op de redenering dat het hier discriminatie betreft. Er wordt dus in twee verschillende dimensies geredeneerd, die elkaar niet langer schijnen te raken. De vraag kan gesteld of nog meer en betere biomedische gegevens dan diegene die we vandaag al hadden, enig impact zouden gehad hebben op de besluitvorming?

Een organisatie als het Rode Kruis, en dat geldt allicht voor de bredere medische sector, zal in de toekomst dus niet langer kunnen voldoen met goede biomedische gegevens ter beschikking te stellen, maar zal ook ethische en economische aspecten in het dossier moeten integreren. En ik heb in het dossier msm ondervonden dat je als arts dan vrij eenzaam staat: op de Koninklijke Academie voor geneeskunde na, heeft geen enkele artsenorganisatie zich uitgesproken over het feit dat het recht van de patiënt op het veiligst mogelijke bloed, een hoger recht is dan een vermeend recht op donorschap.

RELEVANTIE VOOR VAV

Het ondersteunen van artsen in die verwachte verbreding is dus echt nodig, maar niet structureel voorzien. Er zijn uiteraard de professionele verenigingen, maar die focussen zich overwegend op het strict biomedische. Er zijn ook de artsensyndicaten maar die zijn eerder gericht op de economische belangenbehartiging van de artsen. Er is zeker dus ruimte voor en nood aan een artsenorganisatie die economische en ethische aspecten bekijkt met oog op het verbeteren van de professie eerder dan van de individuele arts.

Die verbreding is eigenlijk wat VAV nu al 100 jaar doet, zij het met een bijzonder accent op het communautaire en culturele. En dat is relevant: want voorkeuren zijn vaak gebaseerd op cultuur. Ook in de geneeskunde zijn deze duidelijk te zien: waar de artsen in het zuiden van het land zich voornamelijk inschrijven in de Franse traditie, schrijven de artsen uit het noorden van het land zich meer in in de Angelsaksische traditie. Dat uit zich op veel verschillende manieren. Ik citeer terzake graag een studie van Fons Trompenaars, die meerdere boeken schreef over culturele diversiteit in multinationale bedrijven. Trompenaars is een psycholoog die leeft in België, zijn vader is Nederlander, zijn moeder een Franse. Één van zijn studies (kort samengevat) stelde de vraag hoe je zou reageren als je (als enige) getuige bent van een misdaad door een familielid? In de noordelijke kulturen is de reactie eerder dat ik een onmens zou zijn indien ik een misdaad niet zou aangeven. In de zuidelijke culturen is de reactie eerder dat ik een onmens zou zijn indien ik een familielid zou aangeven. Het illustreert het verschil tussen een rationeel versus een relationeel denkkader. Andere culturen hebben dus andere manieren van denken, van prioriteiten stellen etc... Het slechte nieuws is: er is ten gronde geen compromis mogelijk. Wat je ook beslist, 1 van de 2 zal zich altijd ongelukkig voelen bij gelijk welke beslissing. Niet vanwege de taalverschillen, maar vanwege de cultuurverschillen. De omgang met het dossier van de contingentering is wellicht een van de meer illustratieve voorbeelden

Maar terug naar de ondersteuning van onze professie in die verwachte verbreding. Die kan verdergaan dan het culturele en het juridische, en ook het ethisch-economische omvatten. Recent nog sprak Dr. Van Ermen in het parlement en in Artsenkrant inzake de verdere hervorming van de gezondheidszorg. De vraag is waarom dit ook niet breder zou kunnen, inzake bvb vaccinatie, of msm en bloedgeven, dossiers waar de anti-wetenschap in opgang is. Of inzake betaald vs onbetaald bloedgeven, wat (benevens ethische aspecten) de vraag naar aanvaardbare commercialisatie van de gezondheidszorg betreft. Het is een rol die VAV zou kunnen spelen in de toekomst: standpunten innemen die weinig anderen kunnen. In dossiers waarin artsen relevante technische kennis hebben, en waarover artsen veel credibiliteit genieten bij de bevolking. Omdat artsen relatief vrij hun mening kunnen geven, meer in elk geval dan politici die voortdurend de kiespeilingen in de gaten moeten houden. En partnerschappen met gelijkgestemde organisaties zoals bvb. Rode Kruis-Vlaanderen voor technologische ondersteuning inzake EBM, kunnen hierbij helpen. Die verbreding tenslotte, kan ook een hefboom zijn voor de verjonging van het VAV, waarvoor ik recent het betoog kon lezen van collega's Lieve Van Ermen en Frank Goes in de Artsenkrant.

Als ik het VAV dus iets mag toewensen voor de komende 100 jaar, dan wel dit: verjonging door verbreding.

Philippe Vandekerckhove

AFSLUITEND NAWOORD

Deze viering loopt stilaan naar zijn einde .en mag ik dan ook een warm applaus van u vragen voor sprekers en muzikanten ?

Ik hoop dat u er LUISTEREND naar sprekers én muziek van genoten hebt en KIJKEND naar de fresco's van huwelijken in historische tijden ..in deze prachtige unieke locatie .

Doch geef ik u als laatste boodschap mee:
Vlaamse artsen moeten in de toekomst ook blijvend weerwerk bieden want zoals Nu ook de contingentering een kwarteeuw een struikelblok blijft..
Wetsvoorstel 19 sept 2022 (Minister Frank Vandenbroucke)

Ook het blokkeren van de Franstalige partijen van een verdere staatshervorming zodat Prof Jürgen Vanpraet grondwetspecialist het kabinet van Minister Verlinden verliet.(oktober 2022) spreekt boekdelen ..

We moeten ons streefdoel stress voor ogen houden : de Volledige Overheveling van de Gezondheidszorg naar onze regio: Vlaanderen : Baas in eigen huis !

Dus naar de Vlaamse en Franstalige Gemeenschap en de inwoners van Hoofdstedelijk gewest Brussel kiezen voor welk stelsel ..

Het VAV knipt de band met de Nederlandstalige Brusselaars niet door ..

Vooraleer u allen uit te nodigen voor de receptie aangeboden door de Stad Antwerpen ook wel gewoon "t Stad" genoemd, nodig ik u uit om eerst een ingetogen , ons streven indachtig, strofe mee te zingen van het hoog romantische "Lied van mijn land " van dichter Anton Van Wilderode, om dan uiteindelijk de Vlaamse Leeuw samen en wél uit volle borst, als slot mee te zingen!

Lieve Van Ermen
Voorzitter

POLITIEKE ACTUALITEIT

CONTINGENTERING: STAND VAN ZAKEN

In het januari-juni nummer 2022 van Periodiek schreven we: “Aangezien er op 22 februari nog altijd geen doorbraak was in de contingenterings-kwestie, vroeg minister Vandenbroucke aan premier De Croo om het dossier mee naar zich toe te trekken.” (1)

In het jubileumboek “100 jaar Vlaams Artsenverbond” knoopten we aan bij de politieke actualiteit van 4 juli 2022: ”Doch **minister Vandenbroucke** zat niet stil. Met een **wetsontwerp** kreeg hij van de Franse Gemeenschap de toezegging om een toegangsproef in te richten. Uit de tekst blijkt echter niet duidelijk wat de toekomstige communautaire verdeelsleutel van het quotum zal zijn en of het Franstalig overtal in het verleden door de federale overheid al dan niet wordt kwijtgescholden. Het akkoord werd afgewezen door meerdere artsenverenigingen (Vas, AGBS, Vaso, Hop, VGSO, Domus Medica) en door het AK-VSZ. Tijdens een stemming in het federaal Parlement op 20.07.22 werd het wetsontwerp goedgekeurd.” (2)

Zo werd duidelijk waartoe de vraag van minister Vandenbroucke aan premier De Croo, om het dossier mee naar zich toe te trekken, leidde: een in feite asymmetrisch akkoord tussen de Vivaldi regering en de Franse Gemeenschap, waarbij de Vlaamse Gemeenschap voor het blok werd gezet, conform de letter van de wet, dat wel.

Op 19 september 2022 diende **minister Vandenbroucke een nieuw wetsontwerp** in (3) met als onderwerp het vaststellen van de quota, waarbij afgestapt wordt van de verdeelsleutel vastgesteld door het Rekenhof. Volgens de nieuwe procedure zullen de toekomstige quota bepaald worden per gemeenschap na advies van de unitaire Planningscommissie, onder meer gebaseerd op de activiteitspatronen van de artsen in die Gemeenschappen; hierbij zal de gemiddeld lagere activiteit van de artsen in de Franse Gemeenschap leiden tot hogere quota. Bovendien is in dit wetsontwerp geen sprake meer van de afgesproken toekomstige afbouw van het overtal Franstalige artsen dat in het verleden werd opgebouwd. Zo worden de voornaamste twee eisen van het VAV inzake de contingentering omver gekegeld. Nochtans blijven wij ervan overtuigd dat die eisen niet enkel rechtvaardig zijn, doch ook overeenkomen met “de beste praktijk”. Om al deze redenen verwerpt het VAV het wetsontwerp in een persbericht (zie elders in dit nummer).

Het VAV is verder van mening dat de enige efficiënte tegenmaatregel er in bestaat dat minister Ben Weyts nogmaals het quotum van de geslaagden in de Vlaamse ingangsproef artsen/tandartsen verhoogt in het licht van het actueel acuut tekort aan huisartsen en aan artsen in een aantal andere specialisaties.

Het VAV blijft er evenwel van overtuigd dat de toewijzing van het ganse gezondheidsbeleid aan de Vlaamse en Franse Gemeenschap de beste oplossing is voor het contingenteringsprobleem.

Zowel Pascal Selleslagh als Geert Verrijken brachten een uitgebreid verslag over het VAV-persbericht (4, 5).
Jonas Brouwers, voorzitter van de Vlaamse vereniging van assistent-specialisten in opleiding (Vaso) verzette zich tegen het wetsontwerp Vandenbroucke: “Als een gemeenschap in de toekomst besluit zich niet aan de quota te houden, kan de federale regering zich daar niet tegen verzetten.” (6)

Het Vlaams Belang diende in het Vlaams Parlement een belangenconflict in tegen het wetsontwerp Vandenbroucke op basis van het argument: “Door de historische overschotten aan Franstalige kant kwijt te schelden en voor Vlaanderen nadelige verdelingsregels in te voeren, schaadt dit ontwerp de Vlaamse belangen.” De motie voor het belangenconflict werd echter weggestemd (7).
N-VA kondigde aan naar het Grondwettelijk Hof te stappen om de quota in het wetsontwerp Vandenbroucke te vernietigen (8, 9, 10). Valerie Van Peel: “Met deze regeling institutionaliseert Vivaldi het enorme onevenwicht tussen het aantal artsen aan Franstalige en Vlaamse kant, terwijl de factuur van de overconsumptie, die het Franstalig overtal veroorzaakt, vooral bij de Vlamingen terechtkomt … Volgens het meest recente rapport van de Planningscommissie zijn er de afgelopen zeventien jaar proportioneel aan Franstalige kant 2.233 artsen te veel opgeleid en in Vlaanderen 98 te weinig … Meer nog, bij de toekenning van de toekomstige RIZIV-nummers stapt de minister zelfs af van een verdeling tussen noord en zuid op basis van het bevolkingsaantal. Ze werken minder, dus ze hebben er meer nodig, zo luidt de hallucinante conclusie.” (8) Geert Verrijken voegt er aan toe dat een uitspraak van het Grondwettelijk Hof niet voor onmiddellijk is. Het is nog wachten op de finale behandeling van het wetsontwerp in de plenaire federale Kamer van Volksvertegenwoordigers en daarna heeft N-VA in principe nog zes maand tijd om een dossier in te dienen (10).
Vaso-voorzitter Jonas Brouwers bracht eind oktober ll. een dubbele boodschap: “Een kritische lezer zal zich afvragen waarom er nog een sterke beperking op het aantal artsen nodig is. En dat is juist: er heerst een consensus dat het aantal artsen moet stijgen. Daar is iedereen het over eens: lange wachttijden, patiëntenstops en overwerkte zorgverleners moeten verleden tijd worden … Alleen moet die stijging voor alle Belgen wel gelijk zijn, en zou best de verdeling volgens bevolkingsaantal behouden blijven … Franstalige artsen zijn met meer per inwoner maar werken minder en hebben dus nóg meer artsen nodig: leg dat maar eens uit.” (11)

Op 7 november 2022 ging op het **kabinet van minister Ben Weyts een vergadering** door met afgevaardigden van het Aktiekomitee voor een Vlaamse Sociale Zekerheid (AK-VSZ), van het Vlaams & Neutraal Ziekenfonds (VNZ), van het VAV en twee externe specialisten.
We konden vaststellen dat de voornaamste bezwaren van het VAV, geformuleerd in het hoger vermeld persbericht tegen het wetsontwerp Vandenbroucke, overeenkwamen met die van het kabinet, reeds eerder gepubliceerd op de webstek van het N-VA: “… de Franse Gemeenschap gepardonneerd wordt voor het negeren van de federale quota in hun artsenopleidingen gedurende de laatste 25 jaar …” en “Meer nog, bij de toekenning van de toekomstige RIZIV-nummers stapt de minister zelfs af van een verdeling tussen noord en zuid op basis van het bevolkingsaantal.” (12)

De minister bevestigde dat zijn partij N-VA naar het Grondwettelijk Hof stapt tegen die federale regeling van de artsenquota, doch waarschuwt dat die procedure zelfs enkele jaren kan aanslepen.

Verder hebben Vlaams minister Ben Weyts en de kabinetsleden aandachtig geluisterd naar onze suggestie om het Vlaamse quotum op te trekken.

Tot slot vermelden we nog dat het Parlement van de Franse Gemeenschap de toelatingsproef voor geneeskunde op 16 november ll. bezegelde door goedkeuring van het ontwerpdecreet dat vanaf volgend jaar een toelatingsproef instelt voor wie studies geneeskunde of tandheelkunde wil aanvatten. De nieuwe regeling is het gevolg van het akkoord dat de federale regering en de Franse Gemeenschapsregering begin dit jaar sloten over het aantal RIZIV-nummers voor Franstalige artsen, dat wordt opgetrokken van 505 naar 744 in 2028 (13, 14).

Eric Ponette, Jürgen Constandt, Geert Debruyne en Lieve Van Ermen, 23 november 2022

REFERENTIES

1. Eric Ponette: Politieke actualiteit, Periodiek jan – jun 2022, p. 14 – 19
2. Eric Ponette: 100 jaar Vlaamse actie en verwezenlijkingen van het VAV, in “100 Jaar Vlaams Artsenverbond”, 2022, p. 93 – 134
3. Frank Vandenbroucke: Wetsontwerp tot wijziging van de gecoördineerde wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen voor wat betreft de aanbodbeheersing, Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, 19 september 2022
4. Pascal Selleslagh: VAV gaat niet akkoord met wetsontwerp aanbodbeheersing, www.despecialist.eu , 29.09.22
5. Geert Verrijken: “Vlaamse Gemeenschap moet meer artsen opleiden”, www.artsenkrant.com , 02.10.22
6. V. Li/P.S.: Artsenquota: wetsontwerp Vandenbroucke afgekraakt door Vaso en VAV, www.despecialist.eu , 06.10.22
7. Belga en P.S.: Vlaams Belang dient belangenconflict in tegen federale artsenquota, www.despecialist.eu , 25.10.22
8. Belga en P.S.: N-VA: “Ruim 2.000 Franstalige artsen te veel in 17 jaar”, www.despecialist.eu , 27.10.22
9. KWO – Belga: N-VA naar Grondwettelijk Hof tegen artsenquota, www.mediquality.net , 27.10.22
10. Geert Verrijken: N-VA vecht regeling artsenquota aan voor Grondwettelijk Hof, www.artsenkrant.com , 28.10.22
11. Jonas Brouwers: Franstalige artsen zijn met meer per inwoner maar werken minder en hebben dus nóg meer artsen nodig: leg dat maar eens uit, www.artsenkrant.com , 31.10.22
12. N-VA stapt naar Grondwettelijk Hof tegen federale regeling artsenquota, www.n-va.be 27.10.22
13. Belga: Parlement Franse Gemeenschap bezegelt toelatingsproef voor geneeskunde, www.despecialist.eu , 16.11.22
14. Belga: Parlement Franse Gemeenschap bezegelt toelatingsproef voor studenten geneeskunde, www.mediquality.net , 17.1

VAN UW HOOFDREDACTEUR

Beste vrienden

Voor de meesten onder jullie is het reeds meer dan zes maanden geleden dat wij elkaar hebben gesproken. Wat er zoal waait rond de politieke actualiteit wordt geanalyseerd door onze specialisten ter zake,hoewel misschien bij sommigen na een half jaar de herinnering kan vervaagd zijn.

Sta me toe om met jullie eens terug te blikken op die zes maanden en een aantal zaken te delen die een brede interesse kunnen opwekken.

In de zomer hadden wij bezoek van enkele befaamde kunstenaars uit Riga (Oekrainers van geboorte-° Zoya Frolova & Janis Jakobsons, ontwikkelaars van Tukku Magi in verband met hun tentoonstelling RHYTHM die zij plannen voor 2023 in het nationaal museum in Latvia. Interessant was van die insiders te vernemen dat de Oekraïense komiek Volodymyr Oleksandrovytsj Zelensky, de president is die Oekraïne op dit moment nodig heeft.

Op 15 September dit jaar organiseerde Karva de 400 jaar viering van de vereniging, lachend noemde ik het de 402 jaar want twee jaar uitgesteld door de pandemie. Karva functioneert als overkoepelende medische vereniging in Antwerpen en organiseert samen met het VAV ook culturele evenementen. Wat hebben wij geleerd op die viering: dat Karva, de oudste medische vereniging in Europa ontstond in 1620 als Collegium Medicum Antverpiense, kreeg later de naam Cercle Médical d'Anvers, Koninklijke Geneeskundige Kring Antwerpen en uiteindelijke Koninklijke Artsenvereniging Antwerpen .

De zeer gelukte viering van het VAV 100 jaar in Antwerpen op komt uitgebreid aan bod in dit nummer.

Een bezoek aan het KMSKA in Antwerpen in september was zeer stimulerend en een aanrader voor iedereen, ook voor hen die het reeds bezochten. De buitenlandse pers was zeer lovend, dus wij moeten daar fier over zijn en gaan terug, samen met het VAV op 17 mei 2023.

Langs het congres van het JULIUS HIRSCHBERG GESELLSCHAFT leerden wij ook enkele Oekraïense oogartsen beter kennen. Hun moed en doorzettingsvermogen zijn bewonderenswaardig-zoals wij telkens lezen en horen-en zij gaan daar gewoon door met het organiseren van congressen!

Omtrent kunst leerde ik van één van de ons bekende sprekers dat iets als kunst wordt geklasseerd wanneer het door een voldoende aantal "influencers" wordt bewierookt. Rond de andere lezingen die ik organiseerde en volgde wil ik jullie die van Professor Dr. Peter De Deyn "Wanneer een vaccin voor Alzheimer", niet onthouden. Wanneer het er zal zijn kan hij niet definiëren maar het is een feit dat er minstens vijf belangrijke firma' s aan werken-ik wist dat niet !.De lezingen zijn te vinden op website van Karva- http://www.karva.be/

Tenslotte neem ik de vermetelheid om mijn sectie film in dit nummer te vervangen door enkele beelden rond Oog en Kunst.

Toch kan ik niet nalaten nog eens iets te zeggen rond film; in verband met de recent aangeboden film TICKET to PARADISE met als sterren Julia Roberts en Georges Clooney -een romantische komedie met honderd minuten kijken naar prettige acteurs op een aangename locatie-dat het niet echt Bali is.

Frank Goes

Virus steekt de taalgrens niet over ! Of toch ?

Zaken waarover te mijmeren valt !

Ik aanhoorde een zeer boeiende lezing gisteren over de voorbije COVID epidemie van Prof Geert Molenberghs en hij zei

"Het virus steekt de taalgrens niet over !"
Maar enkel in België !
Wel de landsgrens in andere taal !
Hoezo ?
Prov Luik en Limburg zijn buren
Luik was op bepaald moment vreselijk besmet en toch Limburg niet !
Geen woon werkverkeer, geen interfamiliale sociale contacten : geen infectie in Limburg ..

Weliswaar Zuid West Vlaanderen en Noord Frankrijk wél omdat veel Fransen de landsgrens oversteken in woon werk verkeer !

Laat me herinneren aan Minister L Onkelinx die zelfs premie gaf als Walen nr Vlaamderen gingen werken .

Vleeshandel in West Vlaanderen smeekte om werkkrachten: doch ze kwamen niet !

Zelfs mét premie wél de Fransen zónder premie !
Vandaar …

COVID zieken steken van verschillende buurlanden landsgrens over naar .. Duitsland: grootste aantal artsen per dichtheid bewoners van Eu … en ook intensieve bedden te over

Hier was de trend voorheen om aantal intensieve bedden net af te bouwen !

Er is veel te weinig gecommuniceerd in de media over Long COVID .. steeds over sterftecijfer.. maar studies in VS wijzen uit dat 1/8 COVID patiënten long COVID doen en dan weten we nog steeds niet alles :
Hoe sneller dementie zal intreden etc , long COVID aan de longen etc

Veel libertaire politici vergelijken Zweden met België maar na correctie vsn de cijfers in de statistiek is de incidente gelijklopend terwijl
.. Zweden veel dunner bevolkt is en zo ook contacten
..geen appelen met peren vergelijken!

Belangrijk in de na-babbel : adolescenten zouden deze lezing moeten horen waarom dit allemaal NODIG was zelfs in kleuterschool kan men dit met tekeningen duidelijk maken!

We moeten ons psychosociaal voorbereiden op de volgende pandemie ..

BE PREPARED zei Baden Powell !

Lieve Van Ermen

Opgepookt abortusdebat

Het aantreden van Sammy Mahdi als nieuwe CD&V-voorzitter was voor 'De zevende Dag' op 26 juni aanleiding tot het opnieuw oprakelen van de abortusproblematiek. Eerder dan een controverse in de hand te willen werken, lijkt het me vooral zaak om goed voor ogen te houden waarover het hier gaat. Enkele strikt persoonlijke overwegingen kunnen hopelijk hiertoe bijdragen.

In zijn opus magnum 'Reset' wijst Mark Elchardus erop dat het individualisme in de loop van de 20ste eeuw het gemeenschapsgevoel steeds verder heeft verdrongen (hij situeert de overgang vooral in de jaren zestig, al waren er m.i. reeds in de vijftiger jaren tekenen dat dit proces toen al bezig was). Wanneer Gwendolyn Rutten, toppolitica van OpenVLD, in de genoemde uitzending verklaart dat abortus een "grondrecht van de vrouw" is, dan kan dit m.i. alleen begrepen worden indien men met deze achtergrond rekening houdt: het 'ik' moet dienen als maatstaf van alles.

Wat zijn de onderliggende feiten? Het betreft hier een afweging van rechten: het zelfbeschikkingsrecht van de aanstaande moeder, tegenover de mogelijke rechten van een potentieel nieuw leven. In de dagdagelijkse werkelijkheid, krijgen we een gamma aan mogelijkheden: de zwangerschap kan opgedrongen (verkrachting, eventueel ook incest) of problematisch zijn (denk bv aan een moeder met een kankergezwel), of kan vanuit het standpunt van de moeder 'ongewenst' zijn. Het probleem zit hem vooral in dit ongewenst zijn: weinigen zullen immers argumenteren dat het afbreken van een opgedrongen of problematische zwangerschap te allen prijze vermeden moet worden. Maar gaat het om een 'gewone' zwangerschap, dan komt men alras in een ethisch mijnenveld terecht waarin de zwangerschapsduur een belangrijk bijkomend element wordt. En het lijkt me duidelijk dat de grijze zone zich dan vooral situeert in de eerste zwangerschapsmaanden: gaat het om de mogelijke rechten van het onvoldragen kind, dan komt al snel de vraag bovendrijven hoe leefbaar dit kind zou zijn in geval van een vroeggeboorte. Laat men zich niet leiden door religieuze overwegingen, dan wordt het een politieke beslissing

om de netelige knoop van een ethische afweging door te hakken. Dit is ook wat eerder in ons land is gebeurd, en tevens de reden waarom politieke partijen een waaier van standpunten hierover blijven innemen: een waaier die gaat van enerzijds alleen abortus toestaan in noodgevallen (opgedrongen of problematische zwangerschap) tot het toekennen van het (alleen)recht op abortus aan de moeder. Het hangt van ieders ethische ingesteldheid en beoordelingsvermogen af om hierin een standpunt in te nemen; wel is duidelijk dat hoe 'liberaler' men zich in deze opstelt, des te gladder het ethische ijs wordt waarop men zich begeeft: glad ijs dat veel heeft van een ethisch mijnenveld waarin een maatschappelijke consensus welkom kan zijn. Het aanwakkeren van de discussies hierover door een journalist(e), zonder dat deze persoon nieuwe elementen voor een breed gedragen maatschappelijke benadering aandraagt, lijkt me dan ook niet de meest gelukkige tussenkomst.

Willem Amery

DE CANON VAN VLAANDEREN

INLEIDING

Op de webstek van de "Canon van Vlaanderen" lezen we dat het ***woord canon*** uit het Oudgrieks komt en onder meer "richtsnoer" betekent. Het woord verwijst meestal naar een verzameling van teksten die een bijzondere waarde bezitten zoals de Bijbelse canon of de literaire canon. In onze context is het woord een synoniem voor een historisch en cultureel referentiekader (1).

Het ***project*** van de canon van Vlaanderen is een overzicht bieden van gebeurtenissen, figuren en kunstwerken die een bijzondere betekenis hebben voor de Vlaamse samenleving van vandaag (1).

Het ***initiatief*** werd genomen door Bart De Wever en overgenomen door de Vlaamse regering onder leiding van Jan Jambon, die bij de regeringsonderhandelingen in 2019 tot een akkoord kwam om in navolging van de Nederlandse canon nu ook een Vlaamse canon te ontwikkelen (2). Voor de uitvoering werd een onafhankelijke commissie van experts opgericht (1, 2).

Het ***doel*** van de canon kan gelezen worden in de brief van de opdrachtgever, minister Ben Weyts: "Een canon van Vlaanderen, breed toegankelijk, kan functioneren als een bijdrage aan het collectief geheugen en aan de dialoog tussen alle inwoners … De canon van Vlaanderen wil zoals het Nederlandse voorbeeld vensters op de geschiedenis openen, geen deuren sluiten."… en "Het is daarbij belangrijk dat zowel teleologische interpretaties van de geschiedenis als vormen van *hineininterpretierung* vermeden worden. Dat kan zoals gezegd door … het opstellen van de canon los te koppelen van een identiteitsdebat, door zowel negatieve als positieve bladzijden te belichten … Aansluitend bij het vorige punt is de canon niet 'in beton gegoten' … Bovendien zullen heden en toekomst ooit verleden zijn, waardoor elke canon uit de aard der zaak onaf is … Een periodiek herbekijken en herijken van de canon is dus onvermijdelijk." (1).

Wikipedia beschrijft het doel van de canon als volgt: "Het doel van een Vlaamse canon bestaat erin om het collectief geheugen van de Vlamingen te versterken … Het is essentieel dat we de Vlaamse identiteit complexloos kunnen beleven, onder meer via gedeelde symbolen … Door het akkoord ontstond er een maatschappelijke discussie waardoor de commissie ervoor koos om de canon los te koppelen van de Vlaamse identiteit. Men wil de canon niet 'in beton gieten': die zou ten gepaste tijden aangepast worden door de commissie indien nodig." (2)

De canon wordt ***opgesteld*** door een commissie die door de voorzitter Emmanuel Gerard autonoom werd samengesteld. Zij bestaat uit deskundigen met meerdere achtergronden: de reeds genoemde Emmanuel Gerard, voorzitter, Kevin Absillis, Tinneke Beeckman, Wim De Clercq, Jan Dumolyn, Hind Fraihi, Katlijne Van der Stighelen, Cathérine Verleysen, Frank Willaert, Wim Heylen, secretaris en Aline Sax, publiekhistorische ondersteuning. Hun curriculum is vermeld op de webstek (1).

De commissie werkt onafhankelijk en laat zich bijstaan door externe experts (1).

De canon is ***bestemd*** voor iedereen: voor mensen in en buiten Vlaanderen. Hij wil informatie delen, inspiratie bieden en uitnodigen tot kritische reflectie en debat. De commissie werkt suggesties uit voor het gebruik van de canon in sectoren zoals het onderwijs, de erfgoed- en museumsector, inburgering, toerisme enz. (1). Het gaat om een lijst van ankerpunten uit onze Vlaamse cultuur, geschiedenis en wetenschappen, die zowel in het onderwijs als in het kader van inburgeringstrajecten ter ondersteuning kunnen gebruikt worden (2).

Stellingen van de KVAB

In september ll. publiceerde de Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten een uitgebreide kritische nota (Canon van Vlaanderen – Motieven en Bezwaren) in "Standpunten 78, jaargang 2022" van de historici Marc Boone, Jo Tollebeek en Karel Van Nieuwenhuyse (www.kvab.be). Bart Brinckman distilleerde uit de tekst van deze historici een reeks goed geselecteerde discussiepunten (3), waarvan de voornaamste in dit artikel gebruikt werden als uitgangspunt voor reacties .

Stelling 1
Hoewel de idee om een canon te lanceren uit Nederland overwaaide, is er een belangrijk verschil: in Nederland zetten de historici zich aan het werk omdat zij bezorgd waren over de dalende geschiedeniskennis bij jongeren, in Vlaanderen daarentegen komt het initiatief van bovenaf: de N-VA.

Stelling 2
Volgens de auteurs van de KVAB dient de canon voor Vlaams-nationalisten als een 'stille generator van de anti-Belgische strijd', om via een zachte politiek de 'identificatie met Vlaanderen' te verruimen en de gehechtheid aan België uit te hollen. De canon helpt ook om de eigen cultuur 'te vrijwaren' van 'elke vorm van kosmopolitisme'.

Stelling 3
Vanuit de Vlaamse universiteiten kwam er van meet af aan kritiek op een idee dat teruggrijpt naar de nationalistische geschiedschrijving uit de 19de eeuw.

Stelling 4
De canon beoogt volgens de auteurs van de KVAB de politieke instrumentalisering van de geschiedenis. De N-VA heeft een heldere agenda: maak de Vlaming meer Vlaming. Een discours over grootheid vervelt dan geruisloos tot een 'discours over eigenheid'. Voor de inburgeraars wenkt eenrichtingsverkeer. Samen met de leitkultur moet de canon 'de samenleving homogeniseren'.

Stelling 5
De methode deugt evenmin voor de historici van de KVAB. De canon verschaft Vlaanderen 'ouderdomspapieren', hij nationaliseert het verleden. Historische figuren krijgen het predicaat 'Vlaming', terwijl ze niet eens tot het graafschap Vlaanderen behoorden. Deze anachronistische 'tunnelvisie' maakt van de geschiedenis een teleologisch project met een deterministische afloop. Dit moet het bestaan van een 'bovenhistorisch Vlaams genie' bewijzen en de weg naar onafhankelijkheid plaveien.

Stelling 6
Er zijn ook didactische bezwaren. De meerwaarde voor het onderwijs lijkt door zijn fragmentarische karakter erg twijfelachtig. Vroeger zuchtte het geschiedenisonderwijs onder een canonieke aanpak. Tegenwoordig ligt de lat hoger, met een referentiekader dat breder is dan de eigen ruimte en de eigen samenleving. De canon 'verarmt het historisch bewustzijn'.

Stelling 7
De samenstelling van de bijzondere commissie vinden de auteurs van het KVAB-essay maar minnetjes. De enige twee historici, voorzitter Emmanuel Gerard en het lid Jan Dumolyn, krijgen flinke kritiek. Heel wat historici bedankten voor de eer. Het woord 'collaboratiecommissie' valt.

Reacties op de stellingen van de KVAB

Hiervoor laten we Emmanuel Gerard (4), Jan Dumolyn (5), Rik Van Cauwelaert (6) en An De Moor (7) aan het woord.

In verband met ***stelling 1*** signaleert Rik Van Cauwelaert: "Er wordt in het 'Standpunt' van Tollebeek ook geen oplossing geboden voor de terechte klacht van Wouter Smets, lerarenopleider aan de Karel de Grote Hogeschool in Antwerpen, over het kwijnende geschiedenisonderwijs" en "In de Vlaamse eindtermen historisch bewustzijn staan geen concrete gebeurtenissen, plaatsen of personen" en "Volgens Smets en collega's van de universiteiten van Utrecht en Amsterdam helpen concrete historische verhalen … om abstracte concepten of ontwikkelingen in het geheugen te verankeren. Daarom is Smets voorstander van een Vlaamse geschiedeniscanon naar Nederlands voorbeeld." (6)

In verband met ***stelling 2*** benadrukt Emmanuel Gerard dat hij de opdracht enkel heeft aanvaard omdat de verantwoordelijke minister Ben Weyts (N-VA) hem absolute onafhankelijkheid garandeerde, zowel in de samenstelling van de commissie als in het afleveren van de nu al veel besproken canon van Vlaanderen. "Zeer belangrijk is bijvoorbeeld dat wij in de canon geschiedenis en identiteit van elkaar loskoppelen. Ik citeer uit de brief van Ben Weyts: 'De canon kan wellicht het collectief verleden van een land weerspiegelen, maar nooit de identiteit ervan.' De canon past dus niet in een Vlaams-nationalistisch, identitair frame." en "De canon van Vlaanderen verwijst voor mij vooral naar gedeelde kennis over het verleden van het grondgebied dat wij nu Vlaanderen noemen." en als belangrijke overtuiging "Een historicus wil het verleden niet reduceren tot het morele oordeel van vandaag. Integendeel, hij wil het verleden juist béter kennen." (4)

Rik Van Cauwelaert voegt eraan toe: "Uitgerekend België is het beste bewijs dat zo'n nationalisering van de geschiedenis niet werkt. In de 19de eeuw moesten koning Leopold I en zijn regeringen al diep in de buidel tasten om kunstschilders, schrijvers en ook historici ertoe aan te zetten de Belgen een gedeeld verleden te presenteren." (6) Op de vraag of de kritiek op de canon net zo fel was geweest als het idee van een andere partij dan de N-VA was gekomen, antwoordt Jan Dumolyn: "Natuurlijk niet. Net zoals er wellicht nooit zo veel kritiek op een Belgische canon was gekomen. De meeste tegenstanders hebben niet zozeer een probleem met het canonconcept maar wel met de Vlaamse invalshoek." (5)

Rik Van Cauwelaert vult aan: "Intussen kwam zelfs Lode Wils, de onverdachte leermeester van zowel Tollebeek als Gerard, tot de vaststelling dat Vlaanderen al meer dan België een natie is geworden en dat 'in het plebisciet van elke dag de stemmen verder verschuiven.' En van dat laatste krijgen Vlaamse historici als Tollebeek en zijn medeauteurs de krampen." (6)

Stelling 3 Van nationalistische geschiedschrijving geeft Emmanuel Gerard een interessant anekdotisch voorbeeld: "We moeten ons toch niet blijven laten leiden door les *idées reçues* van de vorige generaties? Als we vijftig jaar geleden een canon hadden opgesteld, zouden we toch heel anders naar het kolonialisme kijken? Waarom zouden we oude paden niet mogen verlaten? We gaan de vaderlandse geschiedenis toch niet meer schrijven in de termen van *L'histoire de Belgique* van Henri Pirenne, die in alle ernst het ontstaan van 'België' situeerde bij het verdrag van Verdun in 843, bijna duizend jaar vóór de onafhankelijkheid van dit land?" (4).

In verband met ***stelling 4*** schrijft Emmanuel Gerard: "Maar de canon mag appetijt opbrengen voor de geschiedenis, belangstelling, zelfs liefde. Ik heb er geen probleem mee dat men belangstelling heeft voor de geschiedenis van het land waar men woont." (4)

An De Moor formuleert het zo: "Elk volk is trots op de eigen identiteit behalve wij. Dat is zeer jammer. Nochtans voel ik bij veel mensen, zeker als ik als voorzitter van 'Vlaanderen Feest!' buurtfeesten bezoek, een nood om die te uiten en te vieren. Daarom vind ik zo'n canon fantastisch. Die gaat helpen om leerlingen bewust te maken van wie ze zijn, wie hun voorouders waren en wat ze gerealiseerd hebben. Het is een handig instrument dat een aantal ontbrekende handvaten reikt aan leerkrachten geschiedenis." (7)

Rik Van Cauwelaert: "Elders in Europa hebben hun collega's (van de Vlaamse historici uit het Standpunt 78, red.) minder schroom om in hun nationale spiegel te blikken. In Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk al zeker niet, maar zelfs niet in Duitsland, dat nochtans een zwaar beladen verleden torst." (6)

Mijn persoonlijke overtuiging is dat fierheid op zijn verleden, bvb. op vorderingen in de Vlaamse autonomie sinds 1830, kan gepaard gaan met een besef van negatieve punten in dat verleden en tegelijk, vanuit een inclusief Vlaanderen, met een open blik naar, en samenwerking met, het Waalse volk en andere volkeren in Europa en de wereld.

Op ***stelling 5*** antwoordt Emmanuel Gerard: "We zullen de grootst mogelijke openheid betrachten. Vandaar ook dat ik niet geloof in 'teleologische' geschiedenis. Het huidige Vlaanderen is geen historische vanzelfsprekendheid, de geschiedenis heeft dit land niet providentieel doen doorgroeien naar het 'land' waarvan het huidige Vlaanderen het voorlopige eindpunt is. Er is in de loop van de geschiedenis vooral veel toeval geweest, al zijn er ook bewuste keuzes gemaakt. Bovendien hadden die als consequentie dat ze andere opties uitsloten." (4)

Op de bemerking over de historische figuren antwoordt Jan Dumolyn: "Dat is spijkers op laag water zoeken.. Waarom zou een vermelding van Rubens inhouden dat hij een Vlaamse identiteit krijgt? De moeder van Peter Paul Rubens is met haar kinderen naar Antwerpen teruggekeerd omdat daar iets te doen was. Jan Van Eyck, die uit het prinsbisdom Luik kwam, is in Brugge terechtgekomen omdat daar in de vijftiende eeuw meer ambiance was dan waar ook. Maar allebei hebben ze hier wel een rol van betekenis gespeeld." (5).

Op ***stelling 6*** is het antwoord van Jan Dumolyn: "Dat is een goed idee, maar hoe kunnen ze dat doen als ze de feiten niet kennen? Het heeft geen enkele zin om jongeren kritisch te laten nadenken over een tekst uit de Karolingische tijd als ze niet weten wie Karel de Grote was, wanneer die precies leefde en wat hij voor ogen had." (5)

Op ***stelling 7*** reageert Rik Van Cauwelaert: "Een geïnformeerde lezer vraagt zich af of de auteurs van het 'Standpunt' kennis hebben van het werk van de twee historici in de commissie. Commissievoorzitter Gerard begeleidde ooit samen met andere historici de Senaatscommissie die de moord op eerste Congolese premier Patrice Lumumba onderzocht. Jan Dumoulyn is een gewezen ondervoorzitter van het Instituut Henri Pirenne voor Middeleeuwse Studies aan de UGent." (6)

Over de bemerking dat de commissie weinig historici telt, zegt Jan Dumolyn: "De meeste academici zijn eerder voorzichtig van aard en spreken zich niet graag publiekelijk uit." (5)

Met de creatie van de term 'collaboratiecommissie' begeven de historici van het 'Standpunt 78' zich op glad ijs.

Slotbemerking

Zowel Jan Dumolyn, Rik Van Cauwelaert als An De Moor wijzen er op dat de teksten van de canon nog niet werden gepubliceerd (5, 6, 7).

Van Cauwelaert formuleert het zo: "De Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten liet haar licht schijnen over een Vlaamse geschiedeniscanon die nog niet bestaat. Want ook gedachten kunnen zondig zijn volgens de KVAB-catechismus." (6)

Eric Ponette, 25 november 2022

Referenties

1. De Canon van Vlaanderen: https://www.canon.vlaanderen
2. Wikipedia: Canon van Vlaanderen: nl.wikipedia.org/wiki/Canon_van_Vlaanderen
3. Bart Brinckman: 'Vlaamse geschiedenis wordt ingezet als staatspropaganda', De Standaard 03.11.22
4. Walter Pauli: Interview met Emmanuel Gerard, www.knack.be 04.11.22
5. Jeroen de Preter en Ann Peuteman: Interview met Jan Dumolyn, www.knack.be 16.11.22
6. Rik Van Cauwelaert: Canonschoten onder professoren, De Tijd 12.11.22
7. Anton Schelfaut: Interview met An De Moor, 't Pallieterke 10.11.22

VAV BEZOEKT

VAV BEZOEKT OP 27 MEI HET KMSKA. Noteer deze datum!

HET KONINKLIJK MUSEUM VOOR SCHONE KUNSTEN ANTWERPEN.

Het KMSKA (sommigen hebben tevergeefs gepleit om ter gelegenheid van de renovatie een beter uitspreekbare naam te bedenken waarbij zelfs de radde tong van de Antwerpenaar hierover struikelt) is het grootste en belangrijkste museum onder de voogdij van de Vlaamse Gemeenschap en is opgericht in 1810. Nadien werd de collectie in 1890 ondergebracht in een neoclassicistisch gebouw, ontworpen door de architecten Jean-Jacques Winders en Frans Van Dijck, gelegen aan de Leopold De Waelplaats. Met 8400 collectiestukken, van de 14de tot de 20ste eeuw, geeft het museum een zeer volledig overzicht van de artistieke ontwikkelingen in Antwerpen vooral in de 16de en 17de eeuw (de Gouden Eeuw). De Hollandse meesters zijn ook goed vertegenwoordigd.

Hedendaagse werken werden in de 19de – 20ste eeuw aangekocht en het museum bezit de grootste collectie ter wereld van James Ensor en Rik Wouters.

In het najaar 2011 werd het museum gesloten voor een jarenlange renovatie. Hierbij werden de vier grote patio's heringericht als museumzalen. De atoombunker werd vervangen door een nieuw depot.

Het ontwerp is van het Nederlandse architectenbureau "Kaan architecten".

Op 24 september, na een investering van 100 miljoen euro, heropende het museum dat met 40 procent uitgebreid werd. De oude zalen werden in hun glorie hersteld en aangepast aan de hedendaagse normen met een nieuwe klimaatregeling. Aan de binnenkant werd een nieuwe afdeling bijgebouwd voor kunst na 1880. In deze periode van 11 jaar werden ook 133 werken gerestaureerd en krediet opgebouwd in het buitenland door 3715 belangrijke bruiklenen toe te staan.

Dat de restauratie, aanvankelijk opgevat als een opfrisbeurt, zolang heeft geduurd met een overschrijding van het oorspronkelijke budget van 44 miljoen euro kwam door onverwachte hindernissen: asbestverwijdering, stabiliteitsproblemen, gevelrenovatie en een nieuwe ingang aan de zijkant op straatniveau.

Het museum is ingedeeld in twee blokken:de oude kunst in warme kleuren en de moderne kunst in witte zalen met hoge muren en de ondertussen beruchte witte gietvloeren.

Het uithangbord blijft de Rubenszaal waarbij zijn werk op een verbluffende manier in alle pracht en praal wordt gepresenteerd. Nog indrukwekkender is de "Mona Lisa" en mascotte: de madonna van Jean Fouquet die vanop grote afstand in het vizier komt en een ganse muur in beslag neemt. Subtiel is de confrontatie met werk van Panamarenko, Tuymans, Dumas en De Bruyckere.

Naast de "Madonna" zijn er nog twee andere symboolwerken:: het maskerschilderij "De intrige" van Ensor en de "Laatste dag" van Alechinsky, deze laatste als scharnierpunt tussen de oude en moderne kunst.

In de zalen met moderne kunst is het licht prominent aanwezig en komen de Vlaamse impressionisten en expressionisten volledig tot hun recht.

Rondom het museum is de beeldentuin opnieuw aangelegd.

Met deze schitterende renovatie en ruim 600 topwerken behoort het KMSKA tot de selecte club van topmusea. Toch zijn er enkele minpunten: de beperkte sanitaire voorzieningen op het gelijkvloers in schril contrast met de uitgebreide lockerzaal en de smalle steile brandtrap die bij een ramp de dagelijkse toevloed van 7000 bezoekers onmogelijk aankan.

Jan Dockx

TENTOONSTELLINGEN

BINNENLAND

Picasso en abstractie (tot 12.02)
KMSKB, Brussel

In nauwe samenwerking met Musée National Picasso-Paris belicht deze tentoonstelling voor de allereerste keer de relatie van Picasso met de abstracte kunst aan de hand van meer dan 140 werken. De tentoonstelling is chronologisch opgebouwd en toont aan dat Picasso doorheen de decennia heen en weer werd geslingerd tussen abstracte en figuratieve kunst.

Albast (tot 28.02)
MLeuven

Albast, luxueuzer dan goud en zacht als fluweel, was een erg populair materiaal in de Europese beeldhouwkunst. M heeft in samenwerking met het Musée du Louvre 130 topstukken, gemaakt door de beste albastkunstenaars uit de 14de tot 17de eeuw, bijeengebracht.

Het hoogtepunt, uit de eigen collectie van M, is het 6,5 meter hoge Sint-Annaretabel vervaardigd door Robert de Nole voor het Celestijnenklooster in Heverlee. Verder zijn er hedendaagse werken van de Belgische kunstenaar Sofie Muller.

Oog in oog met de dood (tot 05.02)
Sint-Janshospitaal, Brugge

"*De dood van Maria*" van Hugo van der Goes is een van de belangrijkste werken uit de wereldbefaamde collectie Vlaamse primitieven van de Musea Brugge. Het schilderij onderging een intensieve restauratie met een verbluffend resultaat. Na vijf eeuwen symboliseert het werk nog altijd tijdloze en universele thema's. Met zes thema's gaat de tentoonstelling dieper in op de "*De dood van Maria*" aan de hand van verschillende topstukken uit de eigen collectie en bruiklenen. In totaal zullen er meer dan 70 kunstobjecten te zien zijn.

Verborgen parels. Zeven eeuwen meesterwerken uit Mechelen (tot 25.06)
Hof van Busleyden, Mechelen

In de ondergrondse exporuimte zijn 100 werken bijeengebracht in een depot-opstelling, kriskras door elkaar zonder thema of chronologie.
Gemeenschappelijk is de uitgesproken band met de Mechelse kunstgeschiedenis of met historische locaties van de stad.

Naast Rubens, Van Dyck en Jordaens is er ook Rik Wouters en een Piëta van Quinten Massys.

Mirror Mirror - Mode en de psyche (tot 26.02)
Museum Dr. Guislain, Gent
MoMu, Antwerpen

De samenwerking tussen het Museum Dr. Guislain te Gent en het Modemuseum te Antwerpen resulteert in deze opmerkelijke tentoonstelling dat de connectie onderzoekt tussen mode, psychologie, zelfbeeld en identiteit m.a.w. mode als spiegel voor de psyche.

De tentoonstelling in het Guislain brengt de modewereld en de outsiderkunstenaars samen terwijl het MoMu de link legt met stoornissen die betrekking hebben op het lichaamsbeeld zoals morfodysforie of bodydysmorphia wat leidt tot onnodige cosmetische ingrepen.

BUITENLAND

Byblos, 's werelds oudste havenstad (tot 12.03)
Rijksmuseum voor Oudheden, Leiden.

Tijdens de bronstijd was Byblos, gelegen in het huidige Libanon, een belangrijk handelsknooppunt in de mediterrane wereld.

Frida Kahlo, au-delà des apparances. (tot 05.03)
Palais Galliera, Parijs

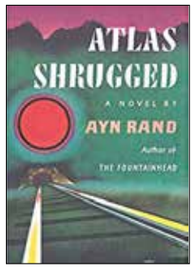
200 objecten uit de Casa Azul, het geboortehuis van Frida Kahlo, vertellen haar levensverhaal.

Claude Monet-Joan Mitchell, Dialogue (tot 27.02)
Fondation Louis Vuitton, Parijs

Poëtische dialoog tussen twee uitzonderlijke natuurbewonderaars.

Jan Dockx

CULTUUR - BOEKEN

★★★★★

ATLAS SHRUGGED
(In het Nederlands achtereenvolgens vertaald als *Wereldschok*, *Atlas in staking* en *De kracht van Atlantis*) is een roman van Ayn Rand uit 1957, waarin ondernemers in de Verenigde Staten in opstand komen tegen het collectivistische overheidsbeleid. De roman is een utopie en dystopie ineen en vertolkt de ideeën van het objectivisme, de filosofie van Ayn Rand.

Voor de moedigen - ik ben bijna haflweg en blijf toch lezen en ik geef aan wat anderen erover schreven-want ik ben nog niet gans klaar. Een illustratie van de actualisering van een boek dat uitkwam in 1957 maar na een goede vertaling in 2012 recent het nieuws haalde-identiek hetzelfde gebeurde met Stefan Zweig (zie verder).

'Wie is John Galt?' Met deze raadselachtige vraag begint De kracht van Atlantis (Atlas Shrugged). De economie van de Verenigde Staten heeft te lijden doordat steeds meer succesvolle industriëlen op mysterieuze wijze verdwijnen, terwijl de overheid behoefte hoger aanslaat dan verdienste. Dagny Taggart zet alles op alles om haar spoorwegmaatschappij draaiende te houden. De naam John Galt staat daarbij voor alles waartegen ze vecht, maar gaandeweg komt ze tot een verrassend inzicht. In haar verhaal over een man die de motor van de wereld stilzet presenteert Ayn Rand haar controversiële filosofie van het objectivisme, waarin prestaties en vrije handel voorop staan. In de Verenigde Staten is De kracht van Atlantis (Atlas Shrugged) volgens de Library of Congress het invloedrijkste boek na de Bijbel. Ayn Rand (1905-1982) is een invloedrijke schrijfster en filosofe. Ze werd geboren in Sint-Petersburg. Als opgroeiend meisje zag ze de negatieve kanten van de Russische revolutie. Na haar afstuderen emigreerde ze in 1926 naar de Verenigde Staten, in haar ogen het land waar een individu zichzelf kan zijn. Wereldberoemd werd ze na het verschijnen van De eeuwige bron, een boek waarover velen zeggen: 'Dit boek heeft mijn leven veranderd.' De kracht van Atlantis is haar magnum opus.

Inhoud: De boodschap van *Atlas Shrugged* in het algemeen en de toespraak van John Galt in het bijzonder is die van het objectivisme, de filosofie van Ayn Rand. Ze baseert zich op de logica van Aristoteles, met name op het principe van de non-contradictie. Ze pleit voor egoïsme en kapitalisme. De rol van de overheid moet volgens haar beperkt worden tot het garanderen van de openbare veiligheid, rechtvaardigheid en bestraffing, en de nationale veiligheid, dus politie, justitie en het leger.[3]

In het boek speelt de overheid de rol van plunderaar omdat ze de rijken – die dat op eigen kracht zijn geworden – uitkleden met regels die anderen moeten voorzien, zonder dat die daar iets voor gedaan hebben; anders dan talentloos zijn, of gewoon lui en afwachtend. Klaplopers.

ik citeer een recensie"Wil je het economisch liberaal klimaat en de rechtse kijk van deze wereld begrijpen? Dan moet je dit boek gelezen hebben...Geen enkel boek geeft beter weer wat er momenteel met Europa aan het gebeuren is! De plundering van de elite enerzijds en het verzet van de bevolking en ondernemers anderzijds! 10 miljoen exemplaren in de U.S.A."

Frank Goes

★★★★★

DE ZWIJGER
Het leven van Willem van Oranje
René van Stipriaan
944 pag., 39,99 euro, uitg. Querido

De cultuurhistoricus Stipriaan ontrafelt de duizelingwekkende loopbaan van een van de meest onverzettelijke figuren uit de wereldgeschiedenis. Omstreeks 1560 was Willem van Oranje de rijkste en meest veelbelovende edelman van de Nederlanden. Nog geen tien jaar later had hij zo goed als alles verloren:zijn bezit, zijn macht en ook zijn goede reputatie. Het grootste deel van zijn leven was hij actief in Vlaanderen, want in Brussel lag het bestuurlijke en in Antwerpen het commerciële hart van de Nederlanden.

In 1564 hield Oranje een rede over verdraagzaamheid tussen de katholieken en calvinisten wat voor Filips II onaanvaardbaar was. Daarmee was de kiem gelegd voor een jarenlange burgeroorlog die na de val van Antwerpen in 1585 tot het uiteenvallen van de Nederlanden zou leiden.

In 1566 brak de Beeldenstorm uit en stuurde Filips II de hertog van Alva naar de Nederlanden. De onthoofding van de graven Egmont en Hoorn in 1568 was hét startsein van de 80-jarige oorlog die eindigde met de Vrede van Münster of Westfalen in 1648 waarbij Spanje de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden erkende.

Oranje bracht het Spaanse wereldrijk financieel op de rand van de afgrond en daar is het land tot op de dag van vandaag niet van hersteld.
Een magistraal boek.

Jan Dockx

★★★★★

HET LAND TUSSEN DE TALEN
Reportages uit België
Sefan Zweig
93 pag., uitg. Van Oorschot

Het literair oeuvre van Stefan Zweig (De wereld van gisteren, Schaaknovelle, Maria Stuart, Marie Antoinette...) kent de laatste jaren een hernieuwde belangstelling.
In de zomer van 1902 reisde Zweig voor het eerst naar België. Hij bezocht de mondaine badplaats Oostende en het verstilde Brugge. Aan zijn lange vriendschap met de dichter Emile Verhaeren kwam een einde door de Duitse bezetting in 1914.
In deze bundel zijn fascinerende portretten samengebracht over Oostende, Brugge, Luik, Leuven, Antwerpen en Ieper. Zijn beschrijvingen zijn poëtisch en getuigen van een grondige historische en culturele kennis gecombineerd met een uitstekend observatievermogen.

Bij het uitbreken van WO I hulde hij zich aanvankelijk in stilzwijgen maar gaandeweg werd hij een overtuigde pacifist dat reeds tot uiting komt in zijn essay over Ieper (1928).

Hij sprak zich tot het einde van zijn leven (na zijn vlucht uit Duitsland pleegde hij op 22 februari 1942 in Petropolis bij Rio de Janeiro samen met zijn vrouw zelfmoord) ondubbelzinnig uit tegen oorlog en totalitarisme.

Jan Dockx

★★★★★

HELPEN HELPT. VIJF DECENNIA RODE KRUIS IN VLAANDEREN

Tuur Hoste
370 p., hardcover, €49,-

Op 25 november 2022 vierde het Rode Kruis Vlaanderen zijn 50-jarig bestaan.
Wat een voorgeschiedenis en wat een gedreven “geboorte”!

Hoe visionair waren die voortrekkers om zich uit zo een verroest oubollig federaal Rode Kruis België te kunnen losweken.

Een blauwdruk van een der eerste, met vlag en wimpel geslaagde, confederalisme-modellen mag men dit terecht noemen !

Eigen logo, eigen financieel en organisatorisch beheer, eigen wetenschappelijk onderzoek, dat vakgebied is van het Rode Kruis Vlaanderen, wars van politiek en emotioneel denken.

De initiatiefnemers rekenden af met de gekende hindernissen: ondermaats financieel beheer en organisatorische onkunde.

De Vlaamse tak van het Rode Kruis België was het geld verspillende beheer meer dan zat en wou de eigen boontjes doppen.

Een van de grote voortrekkers was de vader van de huidige gedelegeerd bestuurder Prof. dr. Philippe Vandekerckhove, namelijk Carl Vandekerckhove.

Lees meer in het boek “Helpen helpt“ van de hand van Tuur Hoste en in Periodiek.

Lieve Van Ermen

HET OOG EN DE KUNSTENAAR

In deze tekst trachten wij aan te tonen hoe kunstenaars, door ogen te schilderen, emoties kunnen uitdrukken en zo boodschappen verzenden.

Leonardo da Vinci vijftiende eeuw- zei het reeds OGEN ZIJN DE VENSTERS VAN DE ZIEL .

Hoe ouder ik word, hoe meer ik zie, zei DAVID HOCKNEY, een van de meest invloedrijke Britse kunstenaars van de 20e eeuw. Oogartsen weten dat dit niet waar is, want ogen zijn op hun best rond twintig jaar.Hockney zegde dat op zijn 83 jaar en wilde zeggen” nu ik ouder ben,zie ik anders”.

Ogen geven veel informatie. Dat geldt ook als een kunstenaar het oog afbeeldt.
Het kan ons iets vertellen over:

1. de vaardigheid - soms slaagt de kunstenaar er niet in de ogen recht en symmetrisch te schilderen.
2. de gemoedstoestand en het karakter van de kunstenaar.
3. door de manier waarop een kunstenaar de ogen schildert kan hij een boodschap overbrengen.
4. en een oogaandoening of ziekte kan de manier waarop een kunstenaar schildert veranderen.

Laten we beginnen met **een voorgerecht - een eye-opener** - en iets vertellen rond HET LAM GODS (eigenlijk is het een schaap)vijftiende eeuw VAN EYCK

Kijk naar de ogen van het dier, kijk naar de pupillen. En inderdaad, we zien dat Van Eyck ze niet rond, maar langwerpig uitgerokken, heeft geschilderd.

Heeft de beroemde Van Eyck een fout gemaakt? Absoluut niet want een schaap heeft een ovale pupil, dus Van Eyck was een uitstekende waarnemer!

En waarom zijn hun pupillen ovaal? Horizontaal verlengde pupillen helpen grazende dieren om rondom langs de grond te kijken,en verminderen de hoeveelheid licht die van boven het oog binnenkomt zoals in mijn boek “Hoe Dieren de Wereld zien “,is beschreven.

Laat ons punt 3**. “kunstenaar kan ons een boodschap brengen door de manier waarop hij zijn ogen laat zien”- eens verder analyseren.**

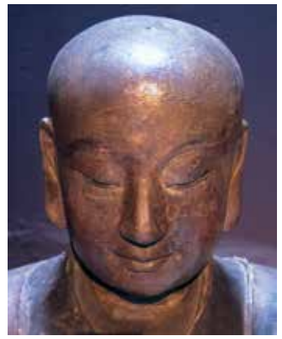

Kijk naar de grote uitpuilende ogen en de grote oren in vorig figuur. Deze bronzen gaan terug tot de Sanxingdui periode China - onlangs ontdekt - 12 eeuw voor Christus. De maskers van Goden hebben grote uitpuilende ogen en grote oren omdat Goden alles zien en horen .

Observeer hier de ogen van de harpist. We zijn in het graf van Ramses III de 20ste dinastie 1200 BC

Een harpspeler met gesloten ogen, spleetogen-speelt voor de Farao .De farao is God en een sterveling mag hem niet zien.De harpist speelt muziek omdat muziek de farao vreugde moet brengen in zijn hiernamaals. Op andere afbeeldingen zien we dezelfde speler met de ogen open als hij voor mensen in deze wereld speelt.FIG 31

Kijk opnieuw naar de ogen van deze figuur - het beeld zit met de ogen half gesloten en kijkt naar beneden. De kunstenaar wil de ogen niet laten zien. De Boeddha leerling is introvert - wil de wereld niet zien - en wil niet afgeleid worden.

Het volgende werk is van Rembrandt (1626) *Tobit en Anna met een geit*. Kijk naar het gezicht van de man. We zien meteen dat dit een blinde is.Met uiterste finesse heeft Rembrandt de blindheid van Tobit weergegeven, zijn ogen zijn gesloten en hij kijkt vertwijfeld omhoog.

Picasso had een speciale affectie voor ogen omdat zijn vader een ongeneeslijke oogziekte had.

Alle vijf figuren in zijn meesterwerk LES DEMOISELLES D 'AVIGNON (1906) hadden één of twee zwarte blinde ogen. Daar moet hij een bedoeling mee gehad hebben!

We zien hier ook door Picasso- het portret van dezelfde persoon dame Dora Maar - zijn toenmalige minnares- Rechts prachtig en links dezelfde persoon in totale nood. Dora Maar leed in die tijd aan een geestesziekte -of verwees Picasso naar een universeel beeld van lijden

De kijker kan de pijn voelen die Dora Maar voelde. De ogen zijn vervormd, klein en donker en drukken een diep gevoel van verlies en depressie uit. De dame staart geschokt en vol ongeloof, de ogen springen uit haar hoofd.

Deze schilder toont ons huilende ogen tranen in de ogen - Het is het werk. van Roy Lichtenstein, de vernieuwende popartiest .Het meisje heeft een angstige blik en tranen in haar ogen de ogen schreeuwen naar de kijker deze vrouw is in emotionele nood. Het beeld laat de kijker zich afvragen waar ze naar kijkt en waarom dit haar verdrietig maakt, waardoor het voor interpretatie vatbaar is.

Luc Tuymans toont ons hier een figuur met gesloten ogen.WAAROM?. Tuymans noemde het werk SECRETS 1990.een typisch voorbeeld van ogen met een betekenis. We zien de ogen van Albert Speer, hoofdarchitect van de nazipartij.Inderdaad, Speer had het NOOIT over de "Endlösung", waarvan hij altijd beweerde niet op de hoogte te zijn geweest, hoewel hij een van de naaste medewerkers van Adolf Hitler was.

Kijk naar deze grote ogen. Zelfs de ogen van de hond zijn groter dan verwacht. Het zijn ogen geschilderd door Margaret Keane. Haar schilderijen zijn herkenbaar aan de te grote ogen.

Keane was altijd geïnteresseerd in ogen -ze had een oorprobleem- en tekende ogen in haar schoolboeken."Kinderen hebben grote ogen" zei ze. "Als ik een portret maak, zijn de ogen het meest expressieve deel van het gezicht.

Ik concentreer me op de ogen, omdat ze de innerlijke persoon tonen".

Frank J Goes - deel van een lezing op de Academische Zitting van Ophthalmologica Belgica. in Square Brussel op 23/11/2022

Ook een expert heeft soms een expert nodig.

Wij brengen onze service tot bij u in de praktijk.

Maak een afspraak op kbc.be/mediservice

KBC

POLITIEKE ACTUALITEIT

CULTUUR

Verslag van de SAV 2023

CULTUUR

(F)ACTUEEL

De geschiedenis van de geneeskunde

VLAAMS ARTSENVERBOND